

Corpus Juris Canonici

Gregor <XIII., Papst>

Coloniae Munatianæ, 1665

Trigesima secunda causa. An meretrix nubat, tangit terdena secunda.
Octo quæstiones trigesimæ secundæ causæ .

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62915](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62915)

Rege quæstia est in iure dejectam, & vi coactam falsum contra se composuisse piaculum. Nam eo tempore ad Apostolicam sedem libellum appellacionis suæ misit, in quo non quidem adhuc confessam, sed ut contra se falsum diceret crimen, cogi sese innotuit: insuper subiungens: [Quod si amplius compulsa fuero, scitote non veritate, sed timore mortis, & evadendi studio (quia aliter non possum) quod voluerint, dicam. Vos tamen meminerit estote mei hæc vobis insinuantis.] Unde vobis præcipimus, ut cum eadem Thietberga ad condicendam synodum, sicut statimus, advenit, causam eius diligenti examinatione tractetis: & si ei obijciatur, quod illa se crimine aliquo admisisse confessam fuisset, & e contra illa violentiam se pertulisse proclamaverit, vel si inimicos iudices illos sibi fuisse testata fuerit, tunc illud renovetis iudicium secundum æquitatis normam, ut iustitiæ mole non opprimatur.

I. ¶ In communitario.] Hæc verba videntur accipienda quasi pro iudice, & sicut a ceteris: ut indicetur caput hoc sponsum esse ex communitario, quod Nicolaus legatus fuit Rodaldo Portuensi, & hanc Hinclepsi Episcopi dederit. Nam totius capituli verba sunt ipsius Nicolai legati monenti, quomodo se in ea causa geri debent. Datum vero ad eos fuisse communitarium huic ipsi legato, Nicolaus in epistola ad Episcopos in Convivium congregatos, in apostolica bibliotheca SS. Patrum testatur his verbis: Porro, quid de Lotam uxoris consulerimus (quoniam & de hoc soluto scriptis prefatus) in epistolarum nostrarum, quas per fratres & Coepiscopos nostros, Rodaldum & Joannem in Galliam misimus, poterit exemplaribus reperire. Quæ videlicet exemplaria una cum communitario, quod prefatus fratribus nostris pro hac eadem causa ad Lotarium Regem missis dedimus, per fratrem & Coepiscopum nostrum Odonem vestrae sanctitati transmittimus.

¶ Cum necetam] Hæc verba non sunt hoc loco apud Ivo-
nem, sed quædam superius posita illa verba, admisisse se dicit, multa interpretatur, in quibus & hæc continentur, licet alio ordine. Sed in ipsa non est mutatum.
In auctoritatibus evidenter ostenditur, quod nisi libera voluntas, nulla est copulata alicui.

QUÆSTIO III.

¶ Videtur post partum sponsonem alius habere non velle, auctoritate Eliberitani concilii, & monstratur, quæ dicitur.

C. I. ¶ De parentibus qui fidem frangunt sponsores.

¶ Qui a parentibus fidem frangerit sponsaliorum, trinitate tempore abstineat se a communione. Si tamen eodem sponsus vel sponsa in illo gravi crimine non a fuerint deprehensi, excusati erunt parentes. Si vero in eodem fuerint vitio, & polluerint se consentiendo, superior sententia servetur.

¶ Non fuerint] In originali legitur sine negatione, itemq; a post fuerint, a quo præterea abest dictio, illo, scilicet, habet, in gravi crimine fuerint deprehensi.

¶ Eos quæ non licet parentibus sponsalia filiorum suorum frangere. Verum hæc de illis intelligendum est, quæ illorum consensu contrahuntur.

CAUSA XXXIII.

¶ Vidam vir, cum non haberet uxorem, quandam meretricem sibi conjugio copulavit, quæ erat sterilis, nepis ingenui, filia originari: quæ cum Patre alij vellet trahere, hinc avus eam copulavit, causa fetus incontinentie. Deinde hic paternita dicitur, ex ancilla propria filios sibi querere cepit. Post-

ea de adulterio convictus & punitus, quandam rogavit, ut uxorem opprimeret suam, ut sic eam dimittere posset: quo facto quandam infidelem sibi copulavit, ea tamen condicione, ut ad Christianam religionem transiret.

1. Hic primum queritur, an meretricis licite ducatur in uxorem.
2. Secundo, an ea, quæ causa incontinentie ducitur, sit conjuncta appellanda.
3. Tertio, cuius arbitrium aliqua sequatur; an liberi avi, an originarii patris.
4. Quarto, si vivente uxore liceat alicui filios ex ancilla quaerere.
5. Quinto, si ea, quæ vim patitur, pudicitiam amittere compellatur.
6. Sexto, si adulter adulteram possit dimittere.
7. Septimo, si vivente dimissa, aliam possit accipere.
8. Octavo, si infidelem sub præmissa condicione liceat alicui fidelium in conjugem ducere.

QUÆSTIO I.

¶ Quod autem meretrix in conjugem duci non debeat, multum auctoritatibus & rationibus probatur. Illa enim quæ adulterio ea convincitur, nisi post peraltam penitentiam, in conjugio consortio retineri non debet.

C. I. ¶ Patronus turpitudinis est, qui uxorem suam adulteram dimittere voluerit.

¶ Unde Ioannes Chryostomus, [id est, auctor operis imper-

fecti] homilia 32. ait super Matth. v. 19. Sicut a crudelis est, & iniquus, qui causam dimittit, sic fatuus est, & injustus, qui retinet meretricem. Nam patronus turpitudinis eius est, qui crimen celat uxoris.

C. II. ¶ Causa fornicationis non dimittat uxorem, non tamen alteram ducat.

¶ Item Hicronymus in comm. ad c. 19. Matth.

¶ Dixit b. Dominus in Evangelio: [Quicumque dixerit uxorem, nisi ob fornicationem, & aliam dixerit, mæchatur: & qui dimissam duxerit, mæchatur.] Sola fornicatio est, quæ uxoris vincat affectum: imo, cum illa unam carnem in aliam dividerit, & se fornicatione separaverit a marito, non debet teneri, ne virum quoque sub maledicto faciat, dicente scriptura e. [Qui adulteram tenet, stultus & impius est.] Vbiunque est igitur fornicatio, vel a fornicationis suspicio, libera uxor dimittitur. Et quia poterat accedere, ut aliquis calumniam faceret innocenti, & ob secundam copulam nuptiarum veteri crimine impingeret, sic priorem dimittere iubetur uxorem, ut secundam prima vivente non habeat.

C. III. ¶ Sola viri fornicatio uxorem maculat.

¶ Idem in epistola Pauli ad Corinthios 1. c. 6. [in e-

glossa ordinaria.]

¶ In conjugio quis positus quæcumque peccata fecerit, non propriam infucant conjugem: sed fornicatio uxorem coinquinat; ut jam non sit viro suo licita, sed quasi adultera.

C. IV. ¶ Qui uxorem suam dimittere adulteram voluerit, duobus annis peniteat, si ei debitum reddiderit.

¶ Item Ioannes Chryostomus.

¶ Si quis uxorem suam invenerit adulteram, & postea deinceps plaquerit habere eam in matrimonio, duobus annis peniteat, ideo quia cum a dultera commisit sit, quæ adhuc crimine suo non est purgata: aut

a. Sent. 4. dist. 31. Ivo p. 8. c. 23. Pann. 1. 7. c. 8. b. Isidorus de ecclesiastic. offic. l. 2. c. 19. Sent. ibid. Ivo p. 8. c. 43. Pann. 1. 7. cap. 7. c. Proverbia. d. 21. c. c. Glossa ord. ad eundem locum. Matth. in conc. Florentiensi, c. 10. Ivo p. 8. cap. 42. f. al. ad alie-

tatum.

abstineat se à matrimonio ejus, donec expleatur satisfactio criminis poenitentia suae: idco, quia post satisfactio- nem poenitentiae non meretur vocari adultera. Similiter, si virum suum uxorem inveniit adulterum, non ad imparia judicatur.

¶ Caput hoc non est inventum apud B. Iohannem Chrysostomum. Et videtur canon alicujus concilii, aut poenitentialis. Simile quidam habetur in concilio Nannetensi, c. 12.

2 pars. Subauditur, nisi ab adultero mulier recedere voluerit: quo casu uxorem suam vir recipere potest, nullum periculum ei illaturus.

C. V. ¶ Post poenitentiam adulteri uxorem vir potest recipere.

Unde Pelagius Papa. Mello. a subdiacono.

DE Benedicto b quoque, quem uxorem alienam indicasti facinoroso sustulisse spiritu, & in suum haereticus praesumere detinere consortium, si hoc rerum veritas habet, jubemus experientia tua, ut eum cum ipsa quoque adultera districte mactare non differas, & calvatos ab invicem separare, & illum quidem ad Lucium defensore in Apulia provincia patrimonium sine dilatione fac migrare: illam vero, si quidem maritus suus sine dolo aliquo forte accipere voluerit, tua ordinatione sub cautela recipiat, nullum ei nihil duntaxat de cetero similis committenti periculum illaturus. Si vero omnino eam recipere noluerit, in alium quandam locum, in quo ei non liceat male vivere, provida eam dispensatione constituit.

C. VI. ¶ Qui adultera debitum reddit, tribus annis poenitet.

Item ex poenitentiali Theodori.

1. **S**i quis d uxorem suam scit adulteram, & non vult dimittere eam, sed in matrimonio habere, tribus annis poenitet, & quandiu i poenitet, abstineat se ab illa. ¶ Et quamdiu poenitet in plerisque, vetuisti est, & quamdiu illa poenitet.

C. VII. ¶ Adulterio purgato per poenitentiam potest fieri reconciliatio conjugii.

Item Augustinus ad Pollentium de adulteris conjugii, lib. 2. c. 6.

QUOD autem e tibi durum videtur, ut post adulterium reconcilietur conjugii conjunx, si fides addit, non erit durum. Cur enim adhuc deputamus adulteros, quos vel baptizare, vel poenitentia credimus esse sanatos? Haec crimina in veteri Dei lege nullis sacrificiis mundabantur, quae i in lege novi testamenti sine mundatione legali mundantur: & ideo tunc omnino prohibitum erat ab alio contaminatam viro recipere uxorem: quamvis f David Saulis filiam, quam pater ejusdem mulieris ab eo separatam dederat alteri, tanquam novi testamenti praefigurator sine cunctatione g receperit. Nunc autem, postquam b Christus ait adultera, [nec ego te condemnabo: vade, deinceps noli peccare:] quis non intelligat debere maritum ignoscere, quod videt ignovisse Dominum amborum? nec jam se debere adulteram dicere, cujus poenitentis crimen divina credit miseratione delatum?

1 ¶ Quae in lege] Apud B. Augustinum legitur, quae novi testamenti, in sanguine Christi sine dubitatione mundantur. Sed ob glossam non est emendatum.

C. VIII. ¶ De eodem.

Idem eodem libro, c. 9.

NON i erit turpis, neque difficilis etiam post perpetrata, atque purgata adulteria reconciliatio con-

a al. Mello. b Anselm. l. 11. c. 94. c al. dispoitione. d Anselm. lib. 1. cap. 33. e Sent. 4. dist. 3. Poly. lib. 6. tit. 4. lvo. p. 8. c. 242. Pamm. l. 7. cap. 35. f 1. Reg. 15. g al. contaminatione. h Ivo. l. 1. i Sent. ibid. lvo. ibid. Pamm. l. 7. c. 37.

jugum, ubi per claves Regni caelorum non dubitatur fieri remissio peccatorum: non ut post viri divortium adultera revocetur, sed ut post Christi consortium adultera non vocetur.

C. IX. ¶ Cum fornicationis vitium excluditur, castitas virtus adhaerescit.

Idem Ambrosius lib. 2. de Cain & Abel, c. 4.

CUM renunciatur improbitati, statim adhaerescit virtus. Egressus enim malitia, virtutis operatur ingressum: eodemque studio, quo crimen excluditur, innocentia copulatur.

C. X. ¶ Non habetur fallax apud Deum, qui ad veritatem paventando revertitur.

Item Gregorius homil. 29. Evangelii.

A pud misericordem namque judicem nec ille fallax habetur, qui ad veritatem revertitur, etiam postquam mentitur: quia omnipotens Deus dum libenter nostram poenitentiam suscipit, ipse suo iudicio, hoc quod enarramus, abscondit.

¶ Quod a si in adulterio perseverare elegerit, patrum nuptiis, & lenocinis reus maritus habetur, nisi eam, adulteri nam facere voluerit. Unde in libro Cod. b de adult. & supra. Imp. Severus & Antonius. [¶ Crimen lenocinis contrahens, qui de probentem in adulterio uxorem in matrimonio retinens, non qui suspectam habuerit adulteram.] ¶ Hoc in mulieribus non agnet. Non enim ei permittitur maritus suum adulteri reus facere. Unde in libro c. eodem, & tit. eodem, idem Imperatores. [¶ Publico iudicio non habere mulieres adulteri accusationem, quoniam in matrimonio suo violato queri velint, lex Julia declarat: quae cum masculo iure mariti accusandi facultatem detulisset, non idem feminis privilegium detulit.] Si ergo, ut ex his colligitur adulteris, adulteram retinere nulli permittitur, multo minus in conjugium duci licebit, cujus pudicitia nulla spe habetur. Debet enim inter conjuges servari fides & sacramentum: quae cum deforata, non conjuges, sed adulteri appellantur.

C. XI. ¶ Veritas nuptiarum non consistit in commixtione maris & feminae.

Unde Augustinus scribit contra Iulianum. libro primo.

NON enim d in sola, ut veritas, commixtione maris & feminae nuptiarum delicias est: quamvis sine illa commixtione nuptiae filios procreare non possint. Sed alia sunt ad nuptias proprie pertinentia, quibus ab adulteris nuptiae discernuntur, sicut est tori conjugalitatis fides, & cura ordinatae filios procreandi, & (quae maxima est differentia) bonus usus mali, hoc est, bonus usus concupiscentiae carnis, quo bono e adulteri male utuntur.

¶ In Panormia citatur eodem modo: stemus apud Irenaeum, quod quid habet, libro secundo. Sententia quidem saepe habetur apud B. Augustinum, & contra Iulianum nuptiae, distinctio corporum commixtionem, disjunctat potissimum l. 3. cap. ultima.

Haec sunt bona, quibus commendantur nuptiae, & ab illicitis discernuntur f.

C. XII. ¶ Prima vel secunda nuptia bona auctoritate improbari videntur.

3 ps. Econtra vero Ambrosius 1, improbare nuptias videtur, dicens.

Nuptiae terram replent, virginitas paradisum. Sed & hoc intuentum est duntaxat iuxta hebraicam veritatem, quod cum scriptura in primo, & tertio, & quarto, & quinto, & sexto die expletis operibus singo-

a Sent. ibid. b tit. 9. ad legem Iuliam de adult. & supra. c. 2. c. Iuliam l. 1. d Ivo p. 8. c. 77. Pamm. l. 6. c. 29. e al. malo. f al. decernuntur. Ivo.

locum dixerit a [& vidit Deus, quia bonum est;] in se-
cundo die hoc omnino subtraxit : nobis intelligentiam
derelinquens, non esse bonum duplicem numerum, quia
ab unione dividat, & præfiguret fœdera nuptiarum. Va-
de & in arca Noë omnia animalia quæcunque bina in-
grediuntur, immunda sunt, impar numerus est mundus.
Quæquam in duplici numero ostendatur & aliud sacra-
mentum, quod non in bestiis quidem, & immundis avibus
dignam comprobata sit : bina enim ingrediuntur im-
munda, & septena, quæ munda sunt : ut haberet Noë
post diluvianum, quod impari numero statim Deo posset
offere.

¶ **C. I.** ¶ **Ambrosius** Sic etiam in manuscriptis. Sed apud i-
psum non est in ventum. Habetur apud B. Hieronymum l. 1. con-
tra Iovinianum.

¶ **Vera** hoc ad exhortationem, non ad necessitatem observanda
virginitatis referatur. Unde **Ambrosius** ait in libro exhortationis
ad Virginem.

C. XIII. ¶ **Virginitas** ex consilio suadet, non
ex imperio præcipitur.

Integritas : corporis expetenda à vobis est, quam ego
pro consilio suadeo, non pro imperio præcipio. Sola
est enim virginitas, quæ suaderi potest, imperari non potest.
res magis voti, quam præcepti.

¶ **4. pars.** Quæ ergo in meretricem, ut diximus, nulla spes fidei,
nulla sit certitudo pudicitie, patet, quod non est in conjugium du-
cenda. Sed objicitur : Raab d. Hierichontina, quam vis esset me-
retrix, tamen Principi de tribu Iuda est copulata conjugio, de qua
Christus postea factus dignatus est. Osce e quoque, duodecim Pro-
phetarum primus, ex præcepto Domini, coram deo meretricem emittit,
quæcum sit in conjugio sociata. Sed aliud est meretricem ducere,
et adhibere meretricem, quam tua consuetudine, castitate, & pudici-
tia exerceat : atque aliud, aliquam earum habere, quam nullo pa-
cto a sua carne sua revocare velis. Hoc enim penitus prohibe-
tur : ut laudabiliter factum legitur. f

C. XIV. ¶ **Non est peccatum, meretricem**
ducere uxorem.
Unde **Hieronymus** super Osce lib. 1.
ad cap. 1.

Non est culpandus Osce Propheta (interim ut se-
quitur historiam) : si meretricem, quam duxit, ad
pudicitiam converterit : sed potius laudandus, quod ex
mala bonam fecerit. Non enim qui bonus permanet, i-
pse pollutur, si societur malo : sed qui malus est, in bo-
num vertitur, si boni exempla sequeatur. Ex quo intelli-
gitur, non Prophetam perdidisse pudicitiam fornicariæ
copulationi, sed fornicariam assumpsisse pudicitiam quam
antea non habebat.

QVÆSTIO II.

Quid autem non sit uxor, qua sola causa incontinentia
ducitur, hinc videtur probari posse, quia conjugium pro-
pugationis, non explenda libidinis causa à Deo insti-
tutum est. Hac namque, sicut benedictio conjugii : Crescite & mul-
tiplicamini.

C. I. ¶ **Partus** foeminarum est eis sola causa
nubendi.
Unde **Ambrosius** super Lucam,
lib. 1. ad c. 1.

Propter hoc foemina nuptiarum præmia non habere,
quibus hæc sola causa est nubendi. Idem lib. 2. in princ.
¶ **Deum** conjugii præmium, & gratia nuptiarum, par-
tus infirmatatum, non mediocri quoque causa est, ut
virginitas Mariæ falleret Principem mundi.

¶ **Quæ** ergo non causa procreando solum, sed explenda libidinis

a Esaias. b Genes. 7. c Ivo p. 7. c. 120. d Iosue 2.
e Genes. 3. f al. intelligitur. g Ivo p. 8. cap. 38.
h Ivo par. 2. c. 75. & 76. Pannon. l. 6. c. 42. & 25.
i al. Gen.

sibi invicem copulantur, non tam conjuges, quam fornicarii vi-
dentur.

C. II. ¶ **Non conjuges, sed adulteri** videntur, quæ
non secundum præceptum Christi
conjuguntur.

Hinc etiam **Hieronymus** ad c. 1. epistola ad
Ephesios.

Sicut non a omnis congregatio hæreticorum, Chri-
sti ecclesia dici potest, nec caput eorum Christus, sic
non omne matrimonium, h quo non viro suo secundum
præcepta Christi uxor jungitur, ritè conjugium appella-
ti potest, sed magis adulterium.

¶ **2. pars.** Hu ita respondetur. Prima institutio conjugii in
paradiso facta est, ut esset immaculatus torus, & honorabiles nu-
ptiæ, ex quibus sine ardore conciperent, sine dolore parerent. Se-
cunda propter illicitum motum eliminandum c extra paradysum
facta est, ut infirmitas prona in ruinam turpitudinis, honestate exci-
peretur conjugii. Unde **Apostolus** d. scribens ad Corinthios, ait :
[Propter fornicationem unusquisque suam uxorem, & sibi quæque, vir-
tutum suam habeat.] Ex hac itaque causa fit, ut conjugati se sibi in-
vicem debeant, nec se sibi negare possint. Unde e **Apostolus** :
[Nolite se fraudare invicem, nisi forte ex consensu, & ad tempus, ut
expeditius vacetis orationi, & iterum revertimini in idipsum, ne
forte tentet vos Satanas. Hoc autem dico propter incontinentiam
vestram.] Qui ergo propter incontinentiam in naturalem redire u-
sum monentur, patet, quod non propter filiarum procreationem tantum
miseri iubentur. Non tamen idem nuptia male judicantur.
Quod enim præter intentionem generandi sit, non est nuptiarum ma-
lum, sed est veniale propter nuptiarum bonum, quod est tripartitum;
fides videlicet, proles, & sacramentum.

C. III. ¶ **Immoderatus usus conjugatorum**
non est nuptiarum malum, sed est ve-
niale propter nuptiarum
bonum.

Unde **Augustinus** de bono conjugali, c. 6.

Quidquid est inter se conjugati immodestum, inver-
cundum, fordidumve gerunt, vitium est hominum,
non culpa nuptiarum. Iam in ipsa quoque immodera-
tione exactione debiti carnalis, quam eis non secundum
imperium præcipit, sed secundum veniam concedit **Apo-
stolus**, & ut etiam præter causam procreandi sibi misce-
antur, etsi pravi mores ad talem concubitus impel-
lunt, nuptiæ tamen ab adulterio, seu fornicatione
defendunt. Neque enim illud propter nuptias admittit-
tur, sed propter nuptias ignoscitur. Debent h ergo sibi
conjugati, non solum ipsius sexus sui commiscendi fi-
dem, liberorum procreandorum causa (quæ prima est hu-
mani generis in ista mortalitate societas) verum etiam in-
firmitatis invicem excipiendæ, ad illicitos concubitus evi-
tandos, mutuam quodammodo servitutem : ut, etsi alteri
eorum perpetua continentia placeat, nisi ex alterius
consensu non possit.

¶ **3. pars.** Non autem datur præsentia Sancti Spiritus tempora
quo conjugales actus geruntur.

C. IV. ¶ **Non datur præsentia Sancti Spiritus**
tempore quo conjugales actus ge-
runtur.

Unde **Hieronymus** super **Matthæum**.

Conubia : legitima carent quidem peccato, non
tamen tempore illo, quo conjugales actus geruntur,
præsentia Sancti Spiritus dabitur : etiam si Propheta esse
videatur, qui officio generationis obsequitur. Sed &
alia plura sunt, in quibus sufficit sola vis humana, &
neque res indiget, neque decet adesse præsentiam Sancti
Spiritus.

a Ivo p. 8. cap. 277. b al. quod non viro suo secundum præ-
cepta Christi conjugitur. orig. c Genes. 2. Hebr. 3. d 1.
Cor. 7. e Ibidem. f Ivo p. 8. c. 234. g 1. Cor. 7. h Pann.
l. 6. c. 26. i Senti. 4. dist. 32.

¶ Caput hoc habetur apud Origenem homilia 6. in Numeros. & ex ipso citatur in glossa ordinaria Num. 11.

Sicut ergo talis concubitus non est fornicarius, sed propter bonum conjugii licitus; sic etiam conjugium illud, de quo quaritur, non est fornicarium, sed propter bonum conjugii licita.

C. V.

Item sicut Augustinus ait in libro de bono conjugali. c. 14.

Concubinae a ad tempus adhibita, nec etiam si causa filiorum concubant, justum faciunt concubinatum suum.

Hic contrariò datur intelligi de eis, qui conjugali affectu sibi copulantur, quod etiam si non causa procreandorum filiorum; sed explenda libidinis conveniunt, non ideo fornicari, sed conjuges appetantur.

C. VI. ¶ Conjuges sunt, qui causa filius incontinentia sibi in vicem copulantur.

Probatu hoc idem autoritate Augustini in libro de bono conjugali, c. 3.

Solet b quæri, cum masculus & femina, nec ille maritus, nec illa uxor alterius, sibi in vicem filiorum procreandorum, sed pro e incontinentia; solius concubitus causa copulantur, ea fide media, ut nec ille cum altera, nec illa cum altero id faciat, utrum nuptiæ sint vocandæ. Et potest quidem fortasse non absurdè hoc appellari concubium, si usque ad mortem alicujus eorum id inter eos placuerit, & prolis generationem, quamvis non ea causa conjuncti sint, non tamen vitaverint, ut vel nolint sibi nasci filios, vel etiam opere aliquo malo agant, ne nascantur. Cæterum, si vel utrumque, vel unum horum desit, non invenio, quemadmodum has nuptias appellare possimus. Etenim d si aliquam sibi vir ad tempus adhibuerit, donec aliam dignam vel honoribus, vel facultatibus suis inveniat, quam comparem ducat, animo ipso adulter est: nec cum illa, quam cupit invenire, sed cum ista, cum qua sicubat, ut cum ea non habeat maritale consortium.

C. VII. ¶ Fornicari sunt, non conjuges, qui sterilitate venena procurant.

Idem de nuptiis & concupiscentia, lib. 1. c. 35.

Aliquando e èd usque pervenit hæc libidinosa crudelitas, vel libido crudelis, ut etiam sterilitatis venena proeuret: & si nihil valuerit, conceptus fetus aliquo modo intra viscera extingnat, ac fundat, volendo suam prolem prius intrerit, quam vivere: aut, si in utero jam vivebat, occidit antequam nascatur. Proflus, si ambo tales sunt, conjuges non sunt: & si ab initio tales fuerant, non sibi per concubium, sed per stuprum potius conveniunt. Si autem non ambo sunt tales, audeo dicere, aut illa est quodammodo meretrix mariti, aut ille adulter uxoris.

s pars. De his, qui abortum procurant, quaritur, an judicentur homicidæ, vel non.

C. VIII. ¶ Non est homicida qui abortum procurat, antequam anima corpori sit infusa.

Augustinus in libro questionum Exodus, quæst. 80. ait.

Quod verò g non formatum puerperium i non dicitur ad homicidium pertinere, profectò nec hominem deputavit, quod tale in utero geritur. Hic de anima quæstio solet agitari, utrum, quod formatum non est, nec animatum quidem possit intelligi: & ideo non fit homicidium; quis nec animatum dici potest, si ad-

huc animam non habebat. Item. ¶ Si ergo illud informe puerperium jam quidem fuerit, sed adhuc quodammodo informiter animatum (quoniam magna de anima quæstio non est precipitanda indiscreta temeraria sententia,) ideo noluit ad homicidium pertinere, quia nondum dici potest anima viva in eo corpore, quod lecti caret.

i ¶ Puerperium] In vulgatis sequebatur, Moyses, vel lex, que absunt a plerisque, vetustis & originali. Alia etiam novella ex istis sunt emendata.

C. IX. ¶ De eodem.

Idem in libro questionum veteris & novi testamenti, c. 23.

Moyses a tradidit. [Si quis percusserit mulierem in utero habentem, & abortiverit, si formatum fuerit, det animam pro anima; si autem informatum fuerit, mulctetur pecunia;] ut probaret non esse animam ante formatum. Itaque si jam formato corpori datur, non in conceptu corporis nascitur cum semine derivata. Nam si cum semine & anima existit e anima, multæ animæ quotidie pereunt, cum semine fluxu quodam non proficinativitati: sed si propius e respiciamus, videmus quid sequi debeamus. Contemplamur figuram Adæ. In Adam enim exemplum datum est, ut eo intelligatur, quia jam formatum corpus accipit animam. Nam potuerat animam limo terre admisceri, & sic formare corpus. Sed ratione iustitiam ab primam oportebat domum compaginari, & sic habitorem induci. Anima certè, quia spiritus est, in terra habitare non potest, ideo in sanguine ferri habitat. Cum e ergo corporis lineamenta compacta non fuerint, ubi erit anima?

C. X. ¶ De eodem.

Item Hieronymus ad Algasiam, quæst. 4.

Sicuti f semina paulatim formantur in utero, & tandem non reputatur homo g, donec elementa constituta h suas imagines, membraque suscipiant; ita sententia ratione conceptus, nisi in opera proruperit, adhuc in ventre retinetur, & cito perit ab i hoste.

i ¶ Ab hoste] Originale & Ivo, & cito abortio perit, abortus vocabulo & alibi, & in eodem questione usus est. R. Hieronymus, adversarii adventus, inquit, ea, que concepta sunt, facit perire abortio, sed ab hostem non est mutatum.

6 pars. Cum e go, qui aliquam sibi ad tempus adhibet, cum ea adulter esse dicitur, nec ab ea descendens, nec filium suum sibi pa tradens peccat.

C. XI. ¶ Profectus est honestati fornicationis abjicere, & uxorem legitimam accipere.

Unde Leo Papa ad Rusticum Narbonensem Episcopum epist. 90. al. 92. c. 5. & 6.

Ancillam i a toro abjicere, & uxorem recte ingenuitatis accipere, non duplicatio conjugii, sed profectus est honestatis. Culpada est sane talium negligentia, sed non penitus desperanda, ut crebris cohortationibus incitanti, quod necessario experientur, fideliter exequantur. Nemo enim desperandus est, dum in hoc corpore constituitur, quia nonnunquam, quod diffidentia tratus distulatur, consilio mature periclitur.

C. XII. ¶ Legitimo matrimonio copulatus, que concubinam habent traditur.

Idem ibidem, c. 4.

Non omnis k mulier juncta viro, uxor est viri: quia nec omnis filius est hæres patris. Nuptiarum au-

a Poly. l. 6. tit. 4. Ivo p. 1. c. 10. Pann. l. 6. c. 45. b Poly. ibid. Ivo p. 1. c. 61. Pann. l. 6. c. 27. c al. propter incontinentiam, orig. d Pann. l. 6. cap. 44. e Sent. 4. dist. 32. Ivo p. 10. c. 33. f aliquando, orig. g Sent. ibid. Ivo p. 10. cap. 36. Eannorm. l. 6. tit. 1. c. 1.

a Ivo p. 10. c. 37. Pann. l. 6. c. 23. Sent. ibid. b al. de. c al. provera. d informatum.] vera lectio. e abest ab orig. f Sent. ibid. Ivo p. 10. c. 38. Pann. l. 6. c. 74. g al. homicidium. h al. confusa.] orig. i De parit. dist. 7. nemo. In Triboniani concel. c. 31. & 39. k Poly. l. 6. tit. 4. Burc. l. 9. c. 1. Ivo part. 1. cap. Pann. l. 6. c. 35.

Item fœdera inter ingenios sunt legitima, & inter coequales a multo prius, hoc ipsum Domino constituyente, quam initium Romani juris existeret. Itaque aliud est uxor, aliud concubina; sicut aliud ancilla, aliud libera. Propterea quod etiam Apostolus b ad manifestandam harum personarum discretionem testimonium ponit ex Genesi, e ubi dicitur Abraham: [Ejice ancillam & filium ejus, non enim erit hæres filius ancillæ cum filio tuo Isaac.] & infra. [Igitur cuiuslibet i loci clericus, si filium suum viro habenti concubinam in matrimonium dederit, non ita accipiendum est, quasi conjugato eam dederit, nisi forte illa mulier & ingenua facta, & dotata legitime, & publicis nuptiis honestata videatur.] Paterno arbitrio junctæ caret culpa, si mulieres, quæ à viris habebantur, in matrimonio non fuerunt; quia aliud est uxor d, aliud concubina.

C. XVI. ¶ **¶** Cuiuslibet loci clericus] Sic quidem in episcopalarum electionibus: sed in codice canonum, cap. 18. & apud indicatos collationes legitur, cuiuslibet loci laicus. In concilio vero Triburano, ubi hoc refertur, si quis filiam suam, &c.

¶ Item dicitur [paterno arbitrio iuncta viri.] datur intelligi, quod paternus consensus desistatur in nuptiis, nec sine eo legitime nuptiis locigatur, iuxta illud Evaristi & Pape [Aliter non fit legitimum conjugium, nisi à parentibus tradatur.]

¶ Traditur] Post hoc verbum in duobus vetustis codicibus ante ex codice Ingheniani lib. 3. tit. de nuptiis, le. 12. ne filium, & l. 1. in canonisatione, ex digestis, tit. de ritu nupt. l. 2. rapta conficit. & ex indit. de nuptiis, principium, usq. ad ver. præcedere debet.

C. XIII.

Item Ambrosius in lib. de Patriarchis, [id est, lib. 1. de Abraham, cap. ultimum]

Honorantur parentes Rebecca numeribus, consilium illa non de sponsalibus (illa enim iudicium expectat) patrem: non est enim virginis pudoris eligere maritum sed iam desponsata viro de professionis consilio de, nec immemora dilationem non attulit. Iure etiam propterea debuit ad matrem. Vide illud g Euphrasium, quod mirantur plerique, unde translatum sit, manifestum est. At enim in persona mulieris, quæ tamen matrem volebat relinquere, & ad alias petebatur nuptias, Neptis dicitur pro matris uxore, ut patet in Genesi, ubi dicitur: [Et cum in uxore daretur, hoc est: sponsalium mater meam curam subibat.] Hoc enim non est matrem] Ergo, quod ipsi Philosophi mirati sunt, servate virgines. Mulier etiam, si qua amissa citò marito adoleverit, in infirmitate sua timeret incidere, si vult nubat, tantum in Domino: ut electione matris parentibus deferat, ne appetentia procacior existimetur autem, si ipsa de nuptiis suis electionem sibi iudicet. Expectat enim magis debet videri à viro, quam virum ipsa expectat. Vere undiam præmittat, antequam nubat, quod ipsum conjugium plus commendat verècundia.

C. XIV.

Item in libro Numerorum, cap. 30.

Mulier, si quidpiam voverit, & se constrinxerit juramento, quæ est in domo patris sui, & in ætate adhuc puellari, si cognoverit patrem suum, quod pollicita est, & juramentum, quo obligavit animam suam, & tacuerit, non i rea erit sed quidquid pollicita est, & iuravit, opere complebit. Sin autem statim ut audiverit, contradixerit patri, & vota, & iuramenta eius irrita erunt, nec obnoxia tenebitur sponsioni, eo quod contradixerit patri.

a al. equale. orig. b Gal. 4. c Gen. 22. d al. nuptia. e sup. 3. q. 1. 1. f al. fœdus. g Hermone in An. dromacha Europis, Poly. l. 8. tit. 9.

¶ Non rea erit] In originali legitur, voti ea erit: quidquid pollicita, &c. sed ob glossam non est emendatum.

C. XV.

Augustinus q. 57. super a Numeros.

Merito hic quaeritur etiam de voto virginis. Mulieres enim etiam virgines in scriptura solent appellari: & videtur etiam Apostolus b de patre loqui, cum dicit [serve virginem suam] & [det nuptiæ e virginem suam.]

¶ Antea legebatur: Item Augustinus. Sublata est dicitur, Item, quæ abest à plerisque, vetustis. Nam verba B. Augustini, seu glossa ordinaria, quæ hic referuntur, sunt explanatio loci Numerorum antea citati. In isdem autem vetustis omnia hæc capita, quibus non est apposita rubrica, uno capite comprehenduntur.

C. XVI. ¶ **¶** Vidua & virgines propria voluntate sibi maritos eligant.

Ecce in concilio Toletano 3. c. 10.

Hoc sanctum d affirmat concilium, ut vidua, quibus placuerit, teneant castitatem. Quod si prius quam profiteantur continentiam, nubere elegerint, illis nubant, quos propria voluntate voluerint habere maritos. Similis conditio & de virginibus habeatur: nec extra voluntatem parentum, vel suam cogantur maritos accipere. Si quis verò propositum castitatis vidua, vel virginis impederit, à sancta communionem, & à liminibus ecclesie habeatur extraneus.

¶ Castitatem] In antiquioribus conciliorum editionibus, & duobus codicibus Vaticanis reliqua habent ut apud Gratianum: sed post verbum istud, adduntur hæc, & nulla vidua, ad nuptias iterandas vi venire cogatur. Quod si, &c. In recentioribus verò editionibus, & apud ceteros collectores variis aliquantulum structura verborum, sed eadem est sententia.

Præmissi auctoritatibus evadenter asseritur, quod quamvis aliqui non solum procreandorum, sed incontinentia causa conveniant, tamen conjuges appellentur.

QVÆSTIO III.

De tertio verò questione Pelagius definit, scribens Patenti defensori.

C. I. ¶ **¶** Arbitrium liberi avi, non originariæ patri, quælibet in nuptiis sequi oportet.

Patrem e puellæ, ecclesie nostræ famulum, avum verò ejus liberis ortum constat esse natalibus: & id eò avi magis electionem conjunctionem neptis, quam patris ejus, cuius nullo modo liberum potest esse arbitrium, determinamus attendi.

Quia ergo electione avi, huic ista nuptiis probatur, constat legitime sibi copularum.

QVÆSTIO IV.

Quod autem ex ancilla propter uxoris sterilitatem filios quærebat, aliam licet, exemplo probatur Abraham, i qui propter sterilitatem uxoris sue Sara ingressus est ad Agar Ægyptiam, ut ex ea filios acciperet. Item Iacob g cum ex Rachele filios habere non posset, ex ancilla ejus filios sibi suscitavit: nec solum propter sterilitatem, verumetiam propter fecunditatem cessantem legitur intrasse ad ancillam Lia, & ex ea genuisse filios. Ex quibus omnibus colligitur, propter sterilitatem uxoris sue ex ancilla, seu ex quibuslibet alia licite filios quæri: aliquando ad alterius macula Abraham & Iacob no abstant. Sed sicut post mortem Sara h Abraham Cethuram duxit uxorem, ne secundam Augustinum Christiani i putarent esse peccatum post mortem uxoris aliam ducere, sic videtur

a Glossord. ad c. 30. Num. b 1. Cor. 7. c d. nuptium. d Bur. l. 3. c. 44. l. 1. p. 7. c. 6. & p. 8. c. 18. & 19. e l. 1. p. 1. c. 27. f Gen. 16. g Gen. 30. h Gen. 25. j si c.

vivente uxore sua filios ex ancilla suscepisse, ne ab aliquibus hoc reputaretur in crimen.

Illud autem Augustini dicitur contra adversarium legum & Prophetarum, lib. 2. c. 9.

¶ Christiani] In capite sequente Augustinus ait, ne putarent hæretici.

C. I. ¶ Quomodo Abraham excusetur à crimine fornicationis.

Iste Abraham etiam a usque ad decrepitam senectutem fornicationis obicit crimen: profecto quia & post mortem Saræ alteram duxit. Vbi etiam nullum intelligetur rei additæ sacramentum, propter hoc solum id facere debuit Abraham, ne putarent hæretici adversus Apostolum c (quibus etiam * Tertullianus astipulator exiit) post uxoris mortem crimen esse ducere uxorem.

Sacramentum huius rei est, quod per bonos mali & boni erant in fide generandi, & per malos boni & mali erant ad fidem accessuri.

C. II. ¶ Sicut bonorum ministerio boni & mali, ita ministerio malorum boni & mali in fide generantur.

Vnde Augustinus ait super Ioannem, tract. 11.

Rursum nunc animus vester ad Abraham, Isaac, & Iacob. In istis tribus invenimus parere liberarum, parere & ancillas. Invenimus ibi & partus liberarum; invenimus ibi & partus ancillarum. Ancilla nihil boni significat. [Ejice ancillam, inquit, & filium ejus.] & m. fra. ¶ Invenimus rem miram in istis generationibus liberarum & ancillarum: quatuor scilicet genera hominum; in quibus completur figura totius populi futuræ Christiani, ut non sit mirum, quod in illis tribus dictum est: [Ego & sum Deus Abraham, & Deus Isaac, & Deus Iacob.] In omnibus enim Christianis (fratres intendite) aut per malos nascuntur boni, aut per bonos nascuntur mali, aut per bonos boni, aut per malos mali. Amplius istis quatuor generibus non potestis invenire. & infra. ¶ Invenis f. ibi bonos filios Iacob natos de ancillis, & bonos filios Iacob natos de liberis. Nihil illis obfuit nativitas de uteris ancillarum, quando in patre cognoverunt semen suum; & consequenter regnum cum fratribus tenuerunt. Quomodo ergo in filiis Iacob non obfuit illis, qui nati sunt de ancillis, quo minus tenerent regnum, & terram repromissionis cum fratribus ex æquo acciperent, non illis obfuerunt naturales ancillarum, sed prævaluit semen paternum; sic quicumque per malos baptizantur, tanquam de ancillis videntur nati: sed tamen, quia ex semine verbi Dei, quod figuratur in Iacob, non contristentur, simul hæreditatem cum fratribus possidebunt. securus ergo sit, qui de semine bono nascitur: tantum non imitetur ancillam. Si de ancilla nascitur, ancillam malam superbiem non imitetur. Vnde enim filii Iacob de ancillis nati possederunt terram promissionis cum fratribus, Isaac autem de ancilla natus, expulsus est de hæreditate. Vnde? nisi quia ille superbus erat, illi humiles? Exiit ille cervicem, & voluit seducere fratrem suum, indens cum illo. Magnum sibi sacramentum. Ludebant simul & Isaac & Isaac. vidit illos Sara ludentes, & ait Abraham: [Ejice ancillam & filium ejus: non enim hæretus erit filius ancillæ cum filio meo Isaac.] Et cum contristatus esset Abraham, constravit ei à Domino angelus dictum uxoris ejus. Quæ 1 autem peperit Abel, & Enoch, & Noë, & Abraham, ipsa peperit Moysem, & Prophetas & tempore posteriores ante adventum Domini, & quæ istos, ipsa & Apostolos, & martyres no-

stros & omnes bonos Christianos. Omnes enim divites quidem temporibus nati apparuerunt, sed societate, unius populi continentur, & ejusdem civitatis cives. laboribus huius peregrinationis experti sunt, & quidam eorum nunc experiuntur, & usque in finem ceteri experientur. Item quæ peperit Cain, & Cham, & Ismaëlem, & Elam eadem ipsa peperit & Dathan, & alios in eodem populo similes: & quæ istos, eadem ipsa & Iudam Pseudoapostolum, & Simonem magum, & ceteros usque ad hæc tempora Pseudochristianos, in affectione animali pertinaciter obduratos, sive in unitate permixti sint, sive aperta præfatione dissentiant. ¶ Sed cum tales à spiritualibus evangelizantur, & sacramentis imbuntur, tanquam per se ipsam Rebecca a eos parit, sicut Elau: cum autem per illos, qui non castè annunciant Evangelium, tales in Deo populo generantur, Sara b quidem, sed per Agar. Item boni spirituales, aliquando Evangelizantibus 2, vel baptizantibus carnalibus generantur: Lia quidem, vel Rachel in jure conjugali eos; sed per ancillarem uterum parit. Cum verò per spirituales in Evangelio generantur boni fideles, qui vel vadunt 3 in spiritalem affectum pietatis vel eò tendere non desistant, vel ideò non faciunt, quæ non possunt, & sicut c ex utero Sara Isaac, vel Rachel Iacob in novam vitam, & novum testamentum nascuntur. Itaque sive intus versari videantur, sive aperte foris sint, quod caro est; caro est: sive in arca sua in sterilitate perseveret; sive occasione tentationis, tanquam ventus intra tollatur, quod palea est: & semper ab illius effluvia, quæ d' est sine macula & ruga, unitate divinis etiam qui congregationi sanctorum in carnali oblatione miscetur. De nullo tamen desperandum est, si ve qui intus talis apparet, sive qui foris manifestus adre-

fatur. ¶ Caput hoc confectum est partim ex tractatu 11. in Ioannem, partim ex lib. 1. de baptismo contra Donat. c. 16. & 17. atq. inde nonnulla sunt addita, & multa emendata.

1 ¶ Que autem] Hæc apud B. Augustinum sequitur post. vers. omnes tribuntur: in c. sicut in sacramentis de corpore, dist. 4.

2 ¶ Aliquando Evangelizantibus] Sic emendatum est ex plerisque, vetustis, & originali, & Eusebio, tom. 2. p. 216. Non legebatur, quando evangelizantur, & sacramentis; vel baptizantibus carnalibus generantur.

3 ¶ Vel vadunt] Apud B. Augustinum, & Eusebium legitur, vel evadunt in spiritibus ætatis effectum.

2 ps. ¶ Hæc ita respondetur. Pro e varietate compositionis varia invenitur dispensatio conditorum. Promissiones erat Abraham, quod in semine ejus benediceretur omnes gentes: præmissum quoque, se daturum semini ejus terram peregrinationis sue. Cum ergo ceteri in idola barra relicta, Abraham, & filii qui in peccatis rem popularem sibi Dominus elegerat, rite multarum fecerantur numerum populi Dei multiplicato quærebatur, quæ in successione sanguinis erat successio fidei. Vnde in lege dicebatur [Madrilla & sterili, quæ non reliquerit semen suum super terram.] Hinc etiam sacerdotibus conjugia decreta sunt, quæ in successione familiae & officio constabat effici. Quia verò per incarnationem Christi, gratia fidei ubiq. dilata est, nec iam dicitur: [Die dimisisti domum & domum Isaac] sed [Euntes & docete omnes gentes] & [In h' omni gente quicunq. nomen Domini, & operatur pietatem, acceptus est illi.] nec ulla mœnia quæritur in successione generis, sed in perfectione vite, & sinceritate fidei, & virtutis fecunditate præferunt, & sacerdotibus continentia carnis imperatur. Non ergo Abraham, aut Iacob de iis, quæ potest uxorem filios ex ancilla quæserit: nec illorum excepit, quæ conjugale debuit, fecunditatem in aliqua licet aliena quæret, cum illorum conjugia nostrorum æquamus, vel præferamus

a Ivo p. 8. cap. 269. Pann. l. 6. c. 60. b al. vel propter. c 1. Cor. 7. d lib. de Menygama. e Gen. 27. Copiosus in orig. e Exod. 3. f al. invenimus. g Gen. 27. Aug. d. de baptismo contra Don. 16. h Osa 2. i Ab. 19.

a Gen. 27. b Gen. 16. c Ibid. c. 17. d Epiphanius e Sentent. 4. distinct. 35. f Gen. 12. 14. g Matthe. 23. 14. 19.

inmoderatus usus conjugii nostri temporis, turpitudinem fieri iunctur. fornicationis illius temporis.

¶ Maledicta] Verba hæc non sunt inventa in sacra scriptura, quamvis videantur a multis sanctis, & antiquis doctoribus citantur. Dicitur enim, habentur. Non erit apud te sterilis utriusque sexus, tam in hominibus, quam in gregibus tuis.

C. III. ¶ Abraham non est reus adulterii, qui vivente uxore filios ex ancilla suscepit.

Vnde Ambrosius scribit in libro de Patriarchis, lib. 1. de Abraham, c. 4.

Dicit a Sara b ad Abraham: [Ecce conclusit me Dominus, ut non pariam; intra ergo ad ancillam meam, ut filium facias ex illa.] Et ita factum est. Sed consideremus primum, quia Abraham ante legem Moysi, & ante Evangelium fuit, nondum interdictum adulterium videbatur. Poena criminis ex tempore legis est, quæ crimen inhibuit. Nec ante legem ulla rei damnatio est, sed ex lege. Non ergo in legem commisit Abraham, sed legem prævenit. Deus in paradiso conjugium c laudaverat, non adulterium damnaverat. & infra.

¶ Habes primam a Abraham defensionem. Secunda illa est, quod non ardore aliquo vagæ succensus libidinis, non perulantis formæ captus decore, ancillæ conubernio conjugalem posthabuit torum, sed studio quærendæ posteritatis, & propagandæ sobolis. Adhuc post divinum iuramentum erat generis humani: erat etiam religio, ne quis non reddidisse debitum videretur nature. Denique & Loth sancti filia hanc causam quærendæ posteritatis habuerunt, ne genus deficeret humanum: & deo publici muneris gratia privatam culpam præterit.

C. IV. ¶ Quod præter legitimam uxorem committitur, adulterii crimine damnatur.

In eodem libro, & cap.

Nunc blanditur a sibi de legibus hominum. Oportet hunc adulterium est: nec viro licet, quod mulieri non licet. Eadem a viro, quæ ab uxore debetur a muliere. Quidquid in ea g, quæ non sit legitima uxor, commissum fuerit, adulterii crimine damnatur. & in eodem lib. cap. 7. ¶ Nulli licet scire mulierem præter uxorem: ideo conjugii tibi datum est jus, ne in laqueum incidas, & cum aliena muliere delinquas. & postquam. ¶ Tolerabilior est, si lateat culpa, quam si culpa ultraretur auctoritas. Nec hoc solum est adulterium, cum aliena peccare conjugem, sed omne, quod non habet potestatem conjugii. Tamen locus iste docet, gravissimum esse, ubi celebrati conjugii iura temerantur, & superis pudor solvitur. Ideoque cum præterderet Abimelech, b quod uxorem alienam esse ignoraverit, quam fororem esse vir ipse suam dixerat, respondit ei Dominus. [Et ego cognovi, quoniam puro corde fecisti hoc, & peccasti tibi, ut non peccares in me: propter hoc non sum passus te tangere eam.] Cognoscimus velut præfulem, custodemque conjugii esse Deum, qui non patitur alienum torum pollui: & si quis fecerit, eum peccare in Deum, cuius legem violat, & gratiam solvat. Et ideo, qui in Deum peccat, sacramenti cœlestis amittit consortium.

C. V. ¶ Nihil est facius, quam uxorem amare, quasi adulteram.

Vnde Hieronymus contra Iovinianum, lib. 1.

Oportet a quidem amoris honesta erat, sed magnitudo deformis. ¶ Nihil autem interest, quam ex

honestâ causa quis insanat. Vnde & Xistus a in sententiis: [Adulter est, inquit, in suam uxorem amator attendentior.] In aliena quippe uxore omnis amor turpis est, in sua nimis. Sapiens vir iudicio debet amare conjugem, non affectu. Rege imperus voluptatis, nec præcepta feretur in coitum. Nihil est facilius, quam uxorem amare, quasi adulteram. Certo, qui dicunt se causa reip. & generis humani uxoribus jungi, & filios b procreare, imitentur saltem pecudes, & postquam venter uxoris intumuerit, non perdant filios, nec amatores se uxoris exhibeant, sed maritos.

C. VI. ¶ Virginalis castitas non præferretur conjugio Abrahæ.

Idem lib. 2.

Quis c ignorat sub altera dispensatione Dei omnes retro sanctos ejusdem fuisse meriti, cuius nunc sunt Christiani? Quomodo autem Abraham placuit in conjugio, sic nunc virgines placeant in perpetua castitate. Servivit d ille legi, & tempori suo: serviamus & nos Evangelio, & tempori nostro, in quos fines sæculorum decurrerunt.

C. VII. ¶ Patriarcha non concupiscentia explenda libidinis, sed causa numerosa prolii pheres habebant uxores.

Item Augustinus 1 lib. 22. contra Faustum, c. 47, & 48.

Objiciunt e Jacob quatuor uxores: quod, quando mos erat, crimen non erat. Sicut 2 Patriarchæ conjugibus excipientibus semen suum miscerantur, non concupiscentia percipiendæ voluptatis, sed providentia propagandæ successione: sic Apostoli auditoribus admirantibus doctrinam suam condelectabantur, non aviditate consequendæ laudis, sed charitate seminandæ veritatis.

1 ¶ Augustinus] Repositum est ex omnibus vetustis, cum in vulgatis legeretur, Ambrosius.

2 ¶ Sicut Patriarchæ] Apud B. Augustinum diversus est verborum ordo, Sicut Apostoli, inquit, auditoribus admirantibus doctrinam suam condelectabantur, non aviditate consequendæ laudis, sed charitate seminandæ veritatis, ita Patriarchæ, &c.

C. VIII. ¶ Satius est absque liberis defungi, quam ex illicito concubitu stirpem querere.

Item Augustinus de bono conjugali, c. 16.

Sicut satius f est mori fame, quam idolothytis ps vesci, ita satius est defungi sine liberis, quam ex illicito coitu stirpem querere. Undecunque autem nascantur homines, si parentum vitia non sectentur, & Deum rectè colant, honesti & salvi erunt. Semen enim hominis ex qualicunque homine, Dei creatura est: & eo male utentibus male erit, non ipsum aliquando malum erit.

C. IX. ¶ Ex ancilla filii non sunt querendi.

Item Ambrosius in sermone de S. Ioanne, qui sic incipit: [Diximus superiore Dominica.]

Dicataliquis g, uxorem non habeo, ideo ancillam mihi sociavi. Audi quid dicat scriptura h ad Abraham: [Ejice ancillam & filium ejus: non enim hæres erit filius ancillæ cum filio liberæ.] Si igitur ancillæ filius hæres non est, ergo nec filius est. Cur autem queritur tale conjugium, de quo susceptus filius nec successione possit hæres esse, nec sanguinis? Nec enim habere potest hæreditatis consortium, qui non habet originis privilegium. Cur, inquam, queritur tale con-

a Gen. 12. b Gen. 16. c al. licet conjugium laudaverit. d Orig. d. al. amor. e Psyc. 1.6. tit. 8. f al. exigitur. g al. eam. h Gen. 1. i al. Ecce. orig. k Sent. 4. dist. 31.

a Idem lib. 6. in cap. 18. Exechielis. b al. liberos tollere. orig. c Sentent. 4. dist. 33. d 1. Corinth. 10. e Sentent. 4. dist. 1. 43. f Sent. 4. dist. 33. in fin. sup. dist. 36. undecung. g Ivo p. 1. c. 30. h Gen. 21. Gal. 4.

tabernium, de quo nati, non filii sunt matrimonii, sed testes sunt adulterii? Cur autem huiusmodi suscipiuntur adulterini, qui parti pudori sunt, non honori? Dicit scriptura: *a* [Adulterorum filii in confumatione erunt, & ab iniquo toro semen exterminabitur.] Mulier igitur tua, si talibus moribus prædita est, ut mereatur consortium, mereatur & nomen uxoris. Præsta concubina tuæ libertatem, & nomen uxoris, ne tu adulter sis potius, quam maritus.

i ¶ Filii] *Reposita sunt reliqua verba scripturae ex B. Ambrosio, pro quibus in vetustis est, &c. in vulgatis autem, abominatio iunt Deo.*

C. X. ¶ Adulterii non sunt facienda etiam voluntate generandi filios.

Item Augustinus ad Claudium contra Iulianum, cap. 8.

Sic non sunt faciendi adulteri etiam voluntate generandi generandos, quemadmodum nec furta faciendi sunt etiam voluntate pascendi pauperes sanctos: quod tamen faciendum est non perpetrando furta, sed bene utendo mammona iniquitatis.

5 pars. Ecce, quod nullo modo licet alicui vivere uxore sua, vel ex ancilla, vel ex alia qualibet filios querere: qui etiam suscipi, filiorum nomine iudicantur in dolo. Simplex etiam fornicatio in sacra scriptura prohibetur.

C. XI. ¶ Illicitus concubitus, & omnis non legitimus usus illorum membrorum, iuxta mœchia intelligitur.

Unde Augustinus in questionibus Deuteronomi, q. 37, ad c. 23.

Meretrices esse, & ad meretrices accedere prohibet Dominus, quædam publicè venalis est turpitudine. In Decalogo autem mœchia nomine non videtur hoc aperte prohibuisse, quoniam mœchia non nisi adulterium intelligi solet. *Idem d. super Exodus, q. 71.* ¶ Omnis mœchia etiam fornicatio dicitur in scripturis. Sed utrum etiam omnis fornicatio mœchia dici possit in eisdem scripturis, non mihi interim occurrit locutionis exemplum: sed si non omnis fornicatio etiam mœchia dici potest, ubi sit in Decalogo prohibita illa fornicatio, quam faciunt viri, qui uxores non habent, cum foeminis, quæ maritos non habent, utrum inveniri possit, ignoro. Sed e si furti nomine bene intelligitur omnis illicita usurpatio rei alienæ (non enim rapinam permittit, qui furtum prohibuit, sed utique à parte totam intelligi voluit, quidquid illicite rerum proximi auferatur), profecto & nomine mœchia omnis illicitus concubitus, atque illorum membrorum non legitimus usus prohibitus debet intelligi.

C. XII. ¶ Extraordinaria voluptas, & inveniendâ opera nuptiarum, luxuria & immunditia appellantur.

Item Hieronymus in c. 3. epist. ad Gal. ad vers. [Manifesta autem.]

In eo fornicator majoris est criminis, quia tollit membra Christi, & facit ea membra meretricis, serunt quippe duo in carne una. Qui si non est fidelis, nec credit in Christo, sua membra facit membra meretricis: qui credit, & fornicatur, Christi membra facit membra meretricis. Econtrario infidelis in fornicatione sua utrum violet, an adificet templum idolo, nescio. Per vitia quippe luxuriæ i vel maxime demones colluntur. Hoc unum scio, quod qui post fidem Christi fornicatur, violat templum Dei. Secundum opus carnis, immunditia nuncupatur: & eam comes luxuria sequitur. Quomodo enim in veteri lege de nefandis cri-

a Sapient. 3. b Ivo p. 2. c. 105. Pam. l. 2. c. 20. c Ivo p. 2. c. 37. d Ivo p. 2. c. 279. e Sup. 14. q. 3. c. panale. c. quarti. f 1. Cor. 2. g Levit. 15.

minibus, quæ in occulto fiunt, & ea nominare turpissimum est, ne & dicentis os, & aures audientium polluerentur, generaliter scriptura complexa est, dicens: *1* ¶ Recundos, vel reverentes facite filios israel ab omni immunditia, sic in hoc loco cæteras extraordinarias voluptates, ipsarum quoque opera nuptiarum, si non veterum dè, & cum honestate quasi sub oculis Dei fiant, ut tantum liberis serviat, immunditiam & luxuriam nominavit. ¶ *¶ Luxuriæ] Absit vox ista à plerisque vestris, & originali.*

C. XIII. ¶ Immoderatus usus mulierum Salomonem ad idolatriam traxit.

Item Gregorius in moralibus, lib. 12. c. 12.

Salomon quippe immoderato usu atque assidue mulierum ad hoc usque perductus est, ut templum idolis fabricaret: & qui plus Deo templum construerat, assiduitate libidinis etiam perfidie substratus, idola construere templa non timuit.

C. XIV. ¶ Liberos procreatis in matrimonio laudatur, meretricia voluptas etiam in uxore damnatur.

Item Hieronymus in c. 5. epist. ad Ephesios, ad vers. [Viri diligite.]

Liberorum ergo, ut diximus, in matrimonio operata necessaria sunt: voluptates autem, quæ de meretricibus capiuntur amplexibus, in uxore damnantur.

6 pars. Quare autem tales non dicantur filii, vel quoniam parentum sequantur, qui ex libero & ancilla nascuntur. Hieronymus Etymologiarum, lib. 9. c. 3. determinat.

C. XV. ¶ Qui sine liberi, & quam conditio sequantur.

Liberi dicitur, qui b ex libero sunt matrimonio orti. Nam filii ex libero & ancilla, servilis conditionis sunt. Semper enim qui nascitur, deteriorem i patrem sumit. Naturales autem dicuntur ingenuarum concubinarum filii, quos sola natura genuit, non honestas conjugii. ¶ *¶ Hi vero, c qui non sunt de legitimo matrimonio, matrem potius, quam patrem sequuntur.*

¶ Deteriorem partem] In codicibus istorum veterum manus scriptis legitur, deteriorem parentis statum sumit.

QVÆSTIO V.

Quod autem pudicitia violenter eripi non possit, multorum auctoritatibus probatur. Eff enim virtus animi, quæ violentiam non sentit. Corpore namque violenter inferitur, non animo. Unde, quamvis corpus violenter corrumperetur, si pudicitia mentis servetur illaesa, tamen castitas dupliciter dicitur. Sicut & beata Lucia fertur dixisse Paschasius: [Si in virgine non fecerit violari, castitas mihi duplicabitur ad coronam.] Non enim inquinatur corpus, nisi de consensu mentis. Nam si in manu mœchæ ponas, & per manum meam sacrificia e facias, Deus tibi hoc attendit, & deridet. De sanctis enim & voluntatibus iudicatur Deus.]

C. I. ¶ Melior est virginitas mentis, quam carnis.

Hinc Ambrosius scribit in libro secundo de Virginitate.

Tolerabilis est mentem virginem, quam carnem habere. Vtrumque bonum, si liceat: si non liceat, saltem non homini casta, i sed Deo sumus. ¶ *¶ Virgo proficiat potest, adulterari non potest. Vbi- cunque Dei virgo est, templum Dei est: nec lupanaria*

a Ivo part. 2. cap. 71. b aliter quia. c Unde et in qua.] origin. d In martyrio B. Lucia. e alii: iactas sacrificia. f. al. non attendit, qui & deridet. g Sententia. q. dist. 2. Ivo p. 7. c. 37. infamata

infamant castitatem, sed castitas, etiam loci abolet infamiam.

¶ **C. I.** *Antea legebatur, casti. sed B. Ambrosius ibi inquit loquens.*

C. II. *¶ Mens incorrupta, caro non corrumpitur.*

Idem ad virginem lapsam, cap. 4.

Revet a non potest caro corrumpi, nisi mens fuerit corrupta.

C. III. *¶ Aliena libido neminem polluat.*

Item Augustinus de civit. Dei, lib. 1. c. 18.

Ita, si ne b aliquem polluat aliena libido, metuitur? Non polluit, si aliena erit, si autem polluet, aliena non erit. Sed cum pudicitia virtus sit animi, comitemque habeat fortitudinem, qua potius qualibet mala tolerare, quam malo confentire decernat, nullus autem magnanimus, & pudicus in potestate habeat, quid de sua carne fiat, sed tantum quid annuat mente, vel renuat: quis tandem sana mente putaverit se perdere pudicitiam, si forte in apprehensa & oppressa carne sua exerceatur & expleatur libido, non sua.

¶ **C. IV.** *¶ De eodem. Idem ibidem.*

Proposito e animi permanente, per quod etiam corpus sanctificari meruit, nec ipsi corpori auferat sanctitatem violenta libidinis aliena, quam servat perseverantia continentie sue. An vero, si aliqua foemina mente corrupta, violatque proposito, quod Deo voverat, perat vitanda ad deceptorem suum, adhuc eam pergentem sanctam vel corpore dicimus, ea sanctitate animi, per quam corpus sanctificabatur, amissa atque destructa? Abit hinc error, & hinc potius admonemur, ut non i amari corporis sanctitatem manente animi sanctitate, etiam corpore oppresso, sicut amittitur corporis sanctitas, violata animi sanctitate. *Idem cap. 19.*

¶ **C. V.** *Lucetiam certe matronam nobilem, veteremque Romanam pudicitia magnis efferunt laudibus. Hujus corpore cum violenter oppresso Tarquini Regis filius libidinosè potius esset, illa seelus improbilissimi juvenis marito Collatino, & propinquo Bruto viris clarissimis & fortissimis indicavit, eosque ad vindictam constrinxit. Deinde foedi in se commissi d'agra atque impatiens se peremit. Quid dicemus? adultera hæc, an casta judicanda est? Quis in hac controversia iudex laborandum putaverit? Egregie quidam ex hoc, veraciterque declamans ait, [Mirabile dictu duo fuerunt, & adulterium unus admittit.] splendide atque verissime. Intruens enim in aetorum corporum commitione unius inquinatissimam cupiditatem, alterius castissimam voluntatem, & non quod conjunctione membrorum, sed quid animorum diveritate ageretur, attendens, [Duo, inquit, fuerunt, & unus adulterium admittit.]*

¶ **C. VI.** *¶ Non amitti] Locupletatus est ex originali hic locus, quo etiam apud Ivo nem erat paulo concessor.*

Idem in eodem libro, cap. 27.

Non i fidelibus Christi sit rædio vestra vita, si ludibrio fuit hostibus castitas vestra. Habetis magnam, veramque consolationem, si fidam conscientiam retinetis, non consentisse peccatis eorum, qui in vos peccare permittunt. *Idem in libro de duabus animabus cap. 10.* ¶ Non nisi voluntate peccatur.

¶ **C. VII.** *¶ Non fidelibus] In originali legitur, Non itaq; vobis, & Ecles. Christi, sed quoniam erat initium capitis, non est mutatum. Reliquæ vero sup restituta & aucta.*

¶ **C. VIII.** *¶ Non amitti] Locupletatus est ex originali hic locus, quo etiam apud Ivo nem erat paulo concessor.*

C. VI. *¶ De eodem.*

Idem in libro primo de libero arbitrio, c. 5.

De pudicitia a quis dubitaverit, quin ea sic in animo constituta, quandoquidem virtus est? Unde à violento supratore et ipi necipia potest. *Item Hieronymus i super epistolam ad Romanos, libro 1.* Non potest fieri, ut nisi quis moechetur prius in corde, moechari possit in corpore. *Idem super Lucam 2 in lib. secundo.* ¶ Finge in persecutione aliquam virginem prostitutam: hæc apud Evangelium, quia voluntate non peccat, virgo suscipitur, in lege quasi corrupta repudiatur. *Idem in libro Hebræicarum questionum in Genes. cap. 12.* ¶ Corpus mulieris non vis maculat, sed voluntas. *Item Augustinus in libro de sancta virginitate, cap. 8.* ¶ Sicut nemo impudicè utitur corpore, nisi Spiritu prius concepta nequitia, ita nemo pudicitiam servat in corpore, nisi Spiritu prius inita castitate.

¶ **C. VII.** *¶ Item Hieronymus] Apud B. Hieronymum nihil tale est inventum. Sed apud Origenem libr. 2. ad caput 2. epistola ad Romanos hæc legitur: Neque enim fieri potest, ut si antè quis non moechetur in corde, moechari possit in corpore.*

¶ **C. VIII.** *¶ Idem super Lucam] Hæc habentur in commentariis B. Hieronymi in Mattheum l. 2. c. 11. & inde est emendatum. In Lucam enim nihil extat B. Hieronymi.*

C. VII. *¶ In corpore pudicitia violari non potest, si menti inviolata servetur.*

Idem Victoriano, epist. 122.

Ad Deum b ingemiscentibus omnino suis aderit, qui suis adesse consuevit: & aut nihil in eorum castissimis membris libidine hostili perpetrari permittet, aut si permittit, cum earum animus nulla confensionis turpitudine maculatur, etiam carnem suam defendit à crimine: & quidquid in ea nec commisit nec permittit libido patientis, solius erit culpa facientis, omnisque illa violentia non pro corruptionis turpitudine, sed pro passionis vulnere deputabitur. Tantum enim in mente valet integritas castitatis, ut illa inviolata, nec in corpore possit pudicitia violari, cujus membra potuerint superari.

C. VIII. *¶ Caro non peccat, si a contagione fuerit anima munda.*

Item Iudorus in Hieronymi lib. 2.

Non e potest corpus corrumpi, nisi prius animus fuerit corruptus. Munda à contagione anima d, caro non peccat.

C. IX. *¶ Non eripitur pudicitia carni, si mente servatur.*

Item Augustinus Honorato Episcopo, epistol. 180.

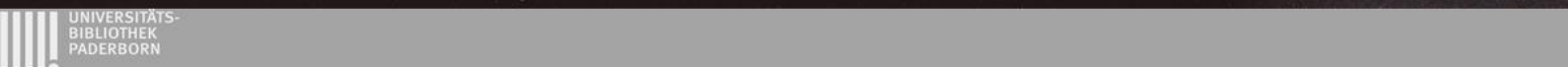
Magis e timeamus, ne sensu interiore corrupto peccet castitas fidei, quam ne foemina violenter constupretur in carne, quia violentia non violatur pudicitia, si mente servatur: quoniam nec in carne violatur, quando voluntas patientis sua turpiter carne non utitur, sed sine confensione tolerat, quod alius operatur.

C. X. *¶ Nec peccatum, nec iustitia ex opere sine voluntate perficitur.*

Item Ioannes Chrysostomus, [id est, aucter operu imperfectu super Mattheum, hom. 32. ad. 19.]

Sicut enim peccatum sine voluntate opus non facit, ita & iustitia ex opere non consummatur, nisi & voluntas affuerit. Multi enim corpore quidem castitati student, adulterium autem voluntate committunt. Nisi enim ex voluntate sola fornicatio consummaretur,

a Ivo p. 7. c. 140. & p. 10. c. 101. Ivo p. 7. c. 141. & 15. q. 1. si quis iratus. 5. item in persecutione. Idem Beda in q. in Gen. 10. l. 1. 190. Ivo p. 8. c. 11. b Ansel. l. 10. c. 32. c Cas. id est, ante c. de castitate. in recent. v. prof. Sent. 4. dist. 33. Ivo p. 7. c. 142. d al. auctori. e Poly. l. 4. tit. 45. Ansel. l. 10. c. 31.

nunquam Dominus diceret: a [Qui viderit mulierem ad concupiscendum eam, jam moechatus est eam in corde suo.] Ergo voluntas sine opere b frequenter peccat. Illa est gloriosa continentia, non quam transgredi non potest necessitas debilitati c corporis, sed quam complectitur voluntas sancti propositi.

C. XI. ¶ Virginitas carnis non servatur mente corrupta.

Item Hieronymus in epistola ad Eustachium de custodia virginitatis.

2 S I Paulus Apostolus vas d electionis, & separatus in Evangelium Christi, ob carnis aculeos, & incentiva vitiorum reprimat corpus suum, & servituti e subijcit, ne aliis predicans, ipse reprobis inveniat, & nomen f veder aliam legem in membris suis, repugnantem legi mentis suae, & captivum se in legem duci peccati: si post g nuditatem, jejunia, famem, carceres, flagella, supplicia, in semetipsum reverfus exclamat: [infelix h ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius?] tu te putas securam esse debere? Cave, quos, ne quando de te dicat Deus i. [Virgo Israel cecidit, & non est, qui suscitet eam.] Audenter loquar: cum omnia possit Deus, suscitare virginem non potest post ruinam. Valet quidem liberare de poena, sed non vult coronare corruptam. Timeamus illam prophetiam, & ne in nobis etiam compleatur, [virgines bonae deficient,] Observa quid dicat, [virgines bonae deficient,] quae sunt & virgines malae. [Qui l viderit, inquit, mulierem ad concupiscendum eam, jam moechatus est eam in corde suo.] Perit ergo & mente virginitas. Iste sunt virgines malae, virgines carne, non spiritu: virgines m stultae, quae oleum non habentes excluduntur a sponso. Si autem e illae, quae virgines sunt, ob alias tamen culpas virginitate corporum non salvantur, quid fiet illis, quae prostituerunt membra Christi, & mutaverunt templum Sancti Spiritus in lupanar? Illico audierit: [Descende n, sede in terra virgo filia Babylonis, sede in terra: non est filia Chaldaeorum thronus o: non vocaberis ultra mollis & delicata. Accipe p molam, mole farinam, discoperi velamen tuum, denuda crura, transtulamina, revelabuntur ignominia tua, apparebunt opprobria tua.] Et hoc post thalamos filii Dei, post oscula fratruelis, & sponi: illa, de qua quondam sermo Propheticus concinebat, [Assitit q Regina a dextris tuis in vestitu deaurato, circumdata varietate.] nudabitur, & posteriora ejus ponentur in faciem ipsius. Sedebit ad r aquas solitudinis, & posito vase, divaricabit pedes suos omni transeuntis, & usque ad verticem polluetur. Rectius fuerat hominum subisse conjugium, ambulasse per plana, quam ad altiora tendentem, in profundum inferni cadere. Ne i fiat, obsecro, civitas meretrix fidelis Sion, ne i post trinitatis hospitium ibi demones saltent, & u hira nidificent, & hericii.

¶ Multitudo restitutum est hoc caput ex vetustis exemplaribus, & originali.

C. XII. ¶ Corpore intacto castitas non minus quam amittitur.

Item Augustinus serm. 3. de continentia vita clericorum, & epist. 109. ad monachos.

3 N Ee solo tactu, sed affectu quoque, & aspectu appetitur, & appetit foemina. Nec dicatis vos animos habere pudicos, si habeatis oculos impudicos, quia impudicus oculus impudici cordis est nuntius: & cum se invicem sibi, etiam tacente lingua, conspectu mutuo corda nuntiant impudica, & secundum concupiscen-

a Math. 5. b at. corpore. c at. debilitati. d Alf. 9. & Rom. 1. e 1. Cor. 7. f Rom. 7. g 2. Cor. 11. h Rom. 7. i Amos 5. k Amos 8. l Matt. 23. m Matth. 23. n Esa. 47. o at. solum. orig. p Cant. 1. q Ps. 44. r Ezech. 16. s Esa. 1. t Esa. 34. u at. sicut.

tiam carnis alterutro delectantur ardore, etiam intadu ab immunda violatione corporibus, fugi castitas ipsa de moribus.

C. XIII. ¶ Adulterium perpetratur, cum vel inupta turpiter concupiscitur.

Item Gregorius in Moralibus, lib. 21. c. 9.

Q Vi a viderit mulierem ad concupiscendum eam, jam moechatus est eam in corde suo. Quia enim graeco vocabulo moechus adulter dicitur, cum non aliena conjunx, sed mulier videri prohibetur, aperte veritas ostendit, quia etiam solo visu, cum turpiter vel inupta concupiscitur, adulterium perpetratur. Quod tamen plerumque ex loco, vel ordine concupiscendum discernitur: quia scilicet sic hunc in sacro ordine pudiosa concupiscitur, sicut illum adulterii inquinat culpa: in personis tamen non dissimilibus idem luxuria distinguitur reatus.

¶ pars. Quamvis autem violenter oppressa pudicitiam non amiserint, incontaminatis tamen se non audeant excoque virginibus.

C. XIV. ¶ Quae opprimuntur, incontaminatis se virginibus comparare non audeant.

Unde Leo Papa, epist. 21. ad Episcopos Africae, c. 5.

I Llx b autem famula Dei, quae integritatem pudicitiae opprobria barbarica perdidit, laudabiliores enim in humilitate ac vercundia virginibus, si se incontaminatis non audeant comparare virginibus. Quamvis enim omne peccatum ex voluntate nascatur, & potuerit concupitione carnis mens invita non pollui, minus tamen etiam demerit, si quod potuerit animo non amittere, doleant se vel corpore perdidisse.

Cum ergo haec, quae violentiam passa est, pudicitiam amissam probare non potest, nulla modo convincitur fornicationis vel adulterii crimen incurrere. Vi enim ait Augustinus in libro de bono conjugali, cap. 4. [Adulterium e committitur, cum vel propria libidine infinita, vel aliena consensu cum altero vel altera, contra naturam conjugale concubuntur, atque ita franguntur fides: quae in rebus etiam corporis & abjectis magnum animi bonum est: & aliena salutem quoque corporalem, quae etiam vita ista continetur, certum est debere postponi.]

¶ Et ideo ei i Apud B. Augustinum legitur: & ideo eam salutem quoque corporalem, quae etiam vita ista continetur, certum est debere praeponi. Sed ob glossam, & quoniam idem est sensus, nihil mutatum est.

C. XV. ¶ Moechatus qui alicui prae matrimonii factus miscetur.

Item Hieronymus d super Exodum, c. 17.

N On e moechaberis, id est, ne quisquam prae matrimonii sui foedera aliis foeminae miscetur ad explendum libidinem. Nam specialiter adulterium facit, qui prae suam ad alteram accedit.

C. XVI. ¶ Qui vivente uxore sua alteram cognoscit, adulterium committit.

Item Augustinus de adulterio conjugali, lib. 3. cap. 11.

P Vto f Christianum neminem veludari, illum adulterum esse, qui vel diu languente, vel diu absente, vel continenter vivere cupiente sua uxore, alteri committitur est foemina.

¶ pars. Cum ergo nihil istorum in ista deprehendatur sufficiens, quia nec propria libidine infinita, nec aliena consensu, nec vero sua languente, vel absente, vel continenter vivere cupiente adhaesi alii, sed violenter aliena libidine oppressa vim peribit, apparet, quod non

a Deut. 5. Matth. 5. b Polyg. l. 4. tit. 34. c Huius autem fidei violatio dicitur adulterium, cum orig. lvo p. 8. c. 102. Pan. l. 1. c. 22. d Et Rabanus & Beda in quass. in Exod. e lvo p. 1. c. 107. Pan. l. 7. c. 27. f lvo p. 8. c. 107. adulterio

adultera, ne fornicaria dici potest. Unde nec aliqua occasione va-
let dimitti. Cum enim Iudæi a quærent a Christo, utrum lice-
ret uxorem suam dimittere quæcumque causa, respondit eis:
[Matth. 19. b. quia, qui fecit eos ab initio, masculum & femi-
nam creavit eis? Quid ergo Deus coniunxit, homo non separet.]
Deinde sermone suum ita conclusit, ut diceret neminem posse di-
mittere uxorem suam, excepta causa fornicationis. Hinc Aposto-
lus ait in epistola ad Corinthios: c [Huius, qui matrimonio conjuncti
sunt, prout non ego, sed Dominus, uxorem à viro non discedere.]
Unde datur intelligi, quod qualescumque fuerint vir & uxor, ex
quocumque affectu sibi adhaerent, alterius ab invicem discedere
non valet.

C. XVII. ¶ Qualescumque sit vir, ex quo semel
placuit, non est dimittendus.

Unde Ambrosius in Hexameron d. tit. dei
quarte, scribit.

Horrendus 1, & incultus est vir: semel placuit:
Nanquid vir frequenter esse eligendus? Comparem
suum & hoc requirit, & equus diligit: & si mutetur ali-
us, trahere iugum nescit compar alterius, & se non to-
tam putat. Tu jugalem tuam repudias, & putas sæpe
mutandum? & si uno defuerit die, superducis rivalerem,
& statim incognita causa, quasi cognitam f pudoris ex-
equens inquiram?

¶ Horrendus 1. Apud B. Ambrosium legitur, sed horri-
dus & incultus est: semel placuit, &c. Ante hoc autem ca-
pitulum est ca. ad Rom. per E. varr. infra 33. g. s.

C. XVIII. ¶ Similiter de uxore intel-
ligatur.

Item Augustinus de sermone Domini in montes,
lib. 1. cap. 32.

Uxorem & quis habeat sterilem, vel deformem cor-
pore, sive debilem membris, vel cæcam, vel surdam,
vel claudam, vel si quid aliud, sive morbis, & doloribus,
langueatibus, confectam, & quidquid (excepta fornicatione)
cogniti potest vehementer horribile, pro fide &
sacrate subleuet.

C. XIX. ¶ Non licet viro uxorem dimittere, nisi
causa fornicationis.

Item Hieronymus ad Oceanum de h. morte
Fabiole.

Præceptum Domini uxorem non debere dimitti, ex-
cepta causa fornicationis, & si dimissa fuerit, manere
inopiam. Quidquid viris iuberet, hoc consequenter
retulit in feminas. Neque enim adultera uxor dimit-
tenda est, & moechus retinendus.

C. XX. ¶ De eodem.

Item ibidem.

Ad id nos, quod non licet fornicari, æque non licet vi-
ris, & eadem servius pari conditione censetur.

C. XXI. ¶ Communionem præbetur, qui extra cau-
sam fornicationis uxorem suam
dimittit.

Item ex concilio Toletano XII. cap. 8.

Præceptum Domini est, ut excepta causa forni-
cationis uxor à viro dimitti non debeat: & ideo
quæcumque causa culpam criminis supradicti uxorem suam
quæcumque occasione dimiserit, quia quod Deus m. con-
iunxit, ille separare disponit, tamdiu ab ecclesiastica
communicatione privatus, & à cœtu omnium Christiano-
rum maneat alienus, quamdiu societatem relictae con-
iugii syncretiter amplectatur, & foveat. Itaque qui jam
admoniti à sacerdote semel, bis, terque, ut corrigerentur,
ad totum suæ conjugii noluerint redire, ipsi se suis me-
ritis, & à palatina dignitatis officio separabunt, & in-

a. Matth. 19. b. Gen. 2. c. 1. Cor. 7. d. Lib. 5. c. 7. e. Ivo
p. 1. c. 27. Pan. 1. c. 103. f. al. cognita. g. Sent. 4. dist. 34. Ivo
p. 1. c. 27. Pan. 1. c. 104. h. Epitaphium Fabiola tom. 1. i. Sent.
4. dist. 31. Ivo p. 1. c. 240. Pan. 1. 7. c. 3. k. Ivo ibid. l. Ivo p. 1.
193. Pan. 1. 7. c. 1. m. Matth. 19.

super generosa dignitatis testimonium, quamdiu in cul-
pa fuerint, amittuntur: quia carnem suam dissidii ju-
gulo tradiderunt.

C. XXII. ¶ De eodem.

Nicolaus Papa ad consilia Bulgarorum, c. 96.

Quidquid a muliere tua contra te cogitaverit aut fe-
cerit, vel si te accusaverit, non est, excepta causa for-
nicationis, rejicienda, vel odio profus habenda; quæ
est 1, Apostolo b præcipiente, sicut ecclesia à Christo
diligenda.

¶ Quæ est? Hac usque ad finem addita sunt ex ipsi re-
sponsionibus.

7 pars. Sed quæritur, cum sit par utriusque conditio, cur com-
municantes viri cum adultera uxore non conveniant, cum contra
uxores in consortio adulterorum virorum manere videantur.

C. XXIII. ¶ In utroque sexu adulterium
pari ratione puniatur.

De his ita scribit Innocentius Papa, epist. 3. ad Exu-
perium Episcopum, cap. 4.

Christiana c religio adulterium in utroque sexu pari
ratione condemnat. Sed viros suos mulieres non fa-
cile de adulterio accusant, & non habent latentia peccata
vindictam. Viri autem liberius uxores adulteras apud
sacerdotes deferre consueverunt: & ideo mulieribus,
proditæ earum crimine, communicatio denegatur; virorum
autem latente commisso non facile quisquam ex suspi-
cionibus abstinetur: qui utriusque submovebitur, si ejus fla-
gitium derogatur. Cum ergo par causa sit, interdum pro-
batione cessante, vindictæ ratio conquiescit.

QVÆSTIO VI.

Ecce, quod ista dimitti non valet, cum à fornicatione im-
mota invenitur. Sed ponatur, quod ipsa sit adultera, qua-
ritur, si adulter possit dimittere eam causa fornicationis. Non
enim videtur, quod pari crimine infidelis alium de eodem punire
possit. Unde cum Iudæi adulteram accusarent, æquitate sententiam
a Domino acceperunt. [Quicumque d. vestrum est sine peccato,
primus lapidem in illam mittat.] Hinc etiam in Evangelio c præ-
cipitur: [Hypocrita, primum esce trabem de oculo tuo, & postea e-
laucet festucam de oculo fratris tui.]

C. I. ¶ Qui fornicatur, fornicationis causa uxorem
suam dimittere non potest.

Hinc etiam Augustinus scribit in lib. 1. de ser-
mone Domini in monte, c. 28.

Nihil f iniquitas quàm fornicationis causa dimittere
uxorem, si & ipse convineatur fornicari. Occur-
rit enim illud: [In quo g enim alterum judicas, temet-
ipsum condemnas: eadem enim agis, quæ judicas.] Qua-
propter quisquis fornicationis causa vult abicere uxo-
rem, prior debet esse à fornicatione purgatus. Quod si-
militer etiam de foemina dixerim.

C. II. ¶ Qualem quisque vult invenire uxorem,
talem se servet eidem.

Idem de verbus Domini, tractatu, sive serm. 46.

Siducturi b estis uxores, servate vos uxorebus vestris.
Quales vultis eas 1 invenire, tales & ipsæ inveniant
vos. Quis juvenis est, qui non castam velit ducere uxo-
rem? & si accepturus est virginem, quis non intactam de-
sideret? Intactam quæris? intactus esto: puram quæris?
noli esse impurus. Non enim illa potest, & tu non potes.

¶ Eas invenire? In originali, & apud Ivoem est. Qua-
les eas vultis ad vos venire, tales & vos debent ipsæ in-
venire.

a Ivo part. 8. cap. 228. b Ephes. 5. c Sent. 4. distincti. 35.
Ivo p. 1. cap. 214. d Ioann. 8. e Luc. 16. f Sentent. 4. di-
stin. 35. Ivo p. 1. c. 250. Panorm. 1. 7. cap. 31. g Rom. 2. h Ivo
p. 1. cap. 45.

C. III. ¶ Iudicium de alio expectare non debet, qui de se iudicari contemnit.

Idem in epistola ad Pascentium comitem Arianum, epist. 174.

Iniquum est, ut quisque de alio iudicare velit, & iudicari de se nolit.

C. IV. ¶ Viri gravius sunt puniendi de adulterio, quam mulieres.

Idem de adulterio conjugii, lib. 1. c. 8.

Indignantur b mariti, si audiant adulteros viros pendere similes adulteris foeminis poenas: cum tanto gravius eos puniri oportuerit, quanto magis ad eos pertinet & virtute vincere, & exemplo regere foeminas.

C. V. ¶ Sicut vir caput est mulieris, sic adulterando gravius delinquit, quam mulier.

Idem de decem chordis, cap. 3.

Non e moechaberis, id est, non ibis ad aliquam aliam praeter uxorem tuam. Tu autem exigis hoc ab uxore, & non vis reddere hoc uxori? & cum debeas in virtute praecedere uxorem (quoniam castitas viri est,) tu sub nro impetu libidinis cadis? & vis uxorem tuam virtutem esse, tu vidus jaces d? & cum tu caput sis uxoris tuae, praecedet te ad Deum, cujus caput es? vis domum tuam, capite deorsum pendere? Caput e enim mulieris est vir. Vbi autem melius vivit mulier, quam vir, capite deorsum pendet domus. Si caput est vir, melius debet vivere vir, & praecedere in omnibus bonis factis uxorem suam, ut illa imitetur virum, & sequatur caput suum.

His auctoritatibus monstratur, quod adulter adulteram dimittere non valet.

QVAESTIO VII.

Nunc autem queritur, si ille, qui dimiserit uxorem suam causa fornicationis, illa vivente aliam ducere possit. Quod autem hoc fieri non possit, testatur Augustinus in libro de bono conjugali, cap. 7. dicens.

C. I. ¶ Vinculum conjugii fornicatione non potest dissolvi.

Interveniente s divortio non aboletur illa confederatio nuptialis: ita ut sibi conjuges sint etiam separati, cum illis autem adulterium committant, quibus etiam fuerint post suum repudium copulati.

C. II. ¶ Nulla ratione dissolvitur conjugium, quod semel initum probatur.

Idem de adulterio conjugii, lib. 2. cap. 4. & 5.

Licet dimittur g conjugis ob causam fornicationis, sed manet vinculum prioris. Propter quod si reus adulterii, qui dimissam duxerit etiam ob causam fornicationis. Sicut enim manente in se sacramento regenerationis excommunicationis i quis reus criminis, nec illo sacramento caret, etiamsi nunquam reconcilietur Deo: ita manente in se vinculo foederis conjugalis, uxor dimittitur ob causam fornicationis, nec carebit illo vinculo etiamsi nunquam reconcilietur viro. Carebit autem, si mortuus fuerit vir ejus. Reus vero excommunicatus ideo nunquam carebit regenerationis sacramento, etiam non reconciliatus, quia nunquam moritur Deus.

¶ Excommunicationis quis] Totus hic locus est restitutus ex originali, & multa alia cum ex eodem, tum ex vetustis exemplaribus emendata.

a Ivo p. 6. c. 392. b Sent. 4. dist. 35. Ivo p. 8. c. 242. Pamm. l. 7. c. 36. c Ivo p. 8. c. 265. Erod. 20. Dent. 5. d al. Jaceni. e Eph. 5. f Ivo p. 8. c. 9. & 35. Pamm. l. 7. c. 6. g Ivo part. 2. cap. 239. Pamm. lib. 7. cap. 3.

C. III. ¶ Sive vir ab uxore, sive uxor a viro causa fornicationis discesserit, alteram habere prohibetur.

Idem super epistolam Pauli ad Corinthios.

Apostolus dicit i: [His, qui sunt in conjugio, praecipio non ego, sed Dominus, uxorem a viro non discedere: quod si discesserit, manere innupram, aut reconciliari viro suo.] Potest enim fieri, ut discedat ea causa, qua Dominus permittit. Aut, si foemina licet virum dimittere etiam praeter causam fornicationis, & non licet viro, quid respondebimus de hoc, quod dixi postea? [Et vir uxorem ne dimittat.] quare non addit: [excepta causa fornicationis.] quod Dominus permittit? nisi quia similem formam vult intelligi, ut si dimiserit, (quod causa fornicationis permittitur,) maneat sine uxore, aut reconcilietur uxori? & post pauca. ¶ Dominus autem permittit causa fornicationis uxorem dimitti. Sed quia permittit, non iussit.

Est apud Bedam i. Corinth. 7. ex lib. 1. B. Augustini de sermone Domini in monte, cap. 26.

¶ Apostolus dicit] Apud B. Augustinum in i. libro de sermone Domini in monte, cap. 26. legitur: sed consulamus Apostolum, ne quid temere dicamus. [His, qui sunt in conjugio, inquit, praecipio, &c.] Apud Bedam vero i. Corinth. 7. His, qui sunt in conjugio, praecipit per Apostolum Dominus, uxorem, &c. Multa vero & in hoc, & in sequentibus capitulis, Fieri. & Dominus. emendata sunt ex istis B. Augustini, & Beda in locis indicatis.

C. IV.

Idem de sermone Domini in monte, lib. 1. cap. 25.

Fieri b potest, ut vir dimittat uxorem causa fornicationis, quam Dominus exceptam esse voluit. Im vero si nec illi nubere conceditur, vivo viro, a quo recessit, neque huic alteram ducere viva uxore, quam dimittit, multo minus fas est illicita cum quibuslibet stupra committere.

C. V. ¶ Ab uxore dimissus, vel dimissa a viro, ad paenitentiam redigantur, nisi aut continentur vivere, aut sibi reconcilietur voluerint.

Item ex concilio Milevitano, c. 17.

Placuit, ut secundum e Evangelium, & d Apostolicam disciplinam neque dimissus ab uxore, neque dimissa a marito, alteri jungantur, sed ita maneat, aut sibi met reconcilietur. Quod si contempserint, ad paenitentiam redigantur.

C. VI. ¶ Moechatur qui a viro dimissam ducere praesumit.

Item Augustinus lib. 1. de sermone Domini in monte, cap. 25.

Dominus e ad illud confirmandum, ut non facile dimittat uxorem, solum causam fornicationis exceptit, ceteras vero universas molestias, si quae forte extiterint, jubet pro fide conjugali, pro castitate fortiter sustineri. Et moechum dixit etiam virum, qui cum duxerit, quae soluta est a viro.

C. VII. ¶ Adultera probatur, quae vivente viro alteri nubit.

Item Hieronymus ad Amandum i Presbyterum.

O mnes s causationes Apostolus imputans, aperte definit, vivente viro esse adulteram nulliter, si alteri nupserit. Nolo mihi proferas raptoris vis-

a i. Corinth. 7. Sentent. 4. dist. 35. Poly. l. 6. tit. 4. Ivo part. 1. cap. 208. Pamm. l. 7. cap. 2. b Beda i. Corinth. 7. Ivo part. 2. cap. 171. Concilium Africanum, cap. 69. & Graecum, cap. 107. c Math. 19. d i. Corinth. 7. Poly. cap. lib. 6. tit. 4. Augustinus lib. 10. cap. 1. Burch. lib. 9. cap. 64. Ivo p. 8. cap. 200. e Beda i. Corinth. 7. Sent. 4. dist. 35. Ivo p. 8. cap. 237. Pamm. l. 7. c. 6. f Poly. l. 6. tit. 4. Ivo part. 1. cap. 239.

sentiam, matris præstationem a patris auctoritatem, propriorumque caterivam, servorum infidias, atque contemptum b, damna rei familiaris. Quamdiu vivit vir, licet adulter sit, licet sodomita, licet flagitiosus omnibus cooperatus, & ab uxore propter hæc scelera derelictus, maritus eius reputatur, cui alterum virum accipere non licet. Nec Apollolus hæc propria auctoritate decernit, sed Christo in se loquente Christi verba secutus est, qui in Evangelio. c [Qui dimiserit uxorem suam, excepta causa fornicationis, facit eam moechari: & qui dimissam accipit, adulter est.] Vnde & Apostoli gravem conjugii lacerationem intelligentes: [Si ita est, inquit, non expedit homini, uxorem accipere.] Ad quos Dominus: [qui potest, inquit, capere, capiat.] statimque sub exemplo trium eunuchorum virginuatis infert beatitudinem, quæ nulla carnis lege tenetur.

1 ¶ **Anandum**] Sic in plerisque vetustis. Nam in vulgatis Damulium. Sicut autem aliquam in capite emendata ex ipso originali, alioq[ue] non est sita.

¶ **Tribus verba apud B. Hieronymum sequitur c. non facti 240 quæ 1. & 2.**

C. VIII. ¶ Mulieri fidelis, quæ virum adulterum dimittit, alii muliere non licet.

Item ex concilio Eliberitano, cap. 9. **Fidelis d. femina, quæ adulterum maritum reliquit, si alterum duxerit, non prius accipiat communionem, quam is, quem reliquit, de saculo exierit, nisi necessitas infirmitatis eum compulerit.**

C. II. ¶ Ad penitentiam est cogendus, quæ multis cupit copulari.

Item concilio Martini Papæ, id est, ex cap. Martini Bracarensis, c. 60.

Siquis fuerit multis nuptiis copulatus, penitentiam oportet. Conversatio autem & fides penitentis tempus comprehendat.

1 ¶ **Comprehendat**] In originali, & apud Iuonem est, compendiat tempus. Apud Burchardum corrupte, compendit. Et in vetustis Neoburgensibus, cap. 1. supra, 31. quæst. 1. de his, unde hoc scriptum est, legitur, abbreviat. Sed ab glossariis non est mutatum.

C. X. ¶ Quæ ob fornicationem uxorem dimittit, & aliam ducit, moechari probatur.

Item Augustinus de adulterio conjugii, lib. 7. cap. 9.

Quemadmodum g. non recte dici potest, si ergo nec sit homo, non peccat (sunt enim etiam peccata ignozentium, quamvis minora, quam scientium) ita non recte dici potest, ergo si causa fornicationis dimiserit uxorem, & aliam duxerit, non moechatur. Est enim moechatio etiam eorum, qui alias ducunt relictas propter fornicationem prioribus; sed utique minor, quam eorum, qui non propter fornicationem dimittunt, & alitero ducunt.

2 pars. Sunt enim in fornicatione gradus, ut scilicet gravius peccat adulter, quam fornicator, sic gravius delinquit, qui nec sua dimissa aliam ducit, et, qui suam dimittens, aliam cognoscit: gravius quoque, qui uxorem habens ad conjugem proximi sui accedit, quam qui non habens uxorem, torum alterius violat, vel uxoratus aut falsam accedit. Sed hos omnes mensuosi transcendunt: quos vitiosiora natura delinquentes.

C. XI.

Adulteri b. malum vincit fornicationem, vincitur

a. al. Perforationem.] arg. b. aliter; & parentum contumelias, c. Matt. 19. d. Burch. lib. 9. cap. 63. Ivo part. 2. cap. 109. e. dazeni.] arg. f. Burch. lib. 9. cap. 20. Ivo part. 2. cap. 112. & 312. g. Ivo part. 2. cap. 212. h. Sentent. 4. dist. 38. Ivo part. 2. cap. 111.

autem ab incestu. Pejus est enim cum matre, quam cum aliena uxore concumbere. Sed omnium horum est pessimum, quod contra naturam fit, ut si vir membro mulieris non ad hoc concessio voluerit uti. Vnus enim naturalis, si ultra modum prolabiatur, in uxore quidem veniale est, in meretrice damnabile. Sed iste, qui est contra naturam, execrabiliter fit in meretrice, sed execrabilius in uxore. Tantum valet ordinatio creatoris, & ordo creatura, ut in rebus ad urendum concessis, etiam cum modus exceditur, longè sit tolerabilis, quam in eis, quæ concessa non sunt, vel unus, vel rarus excessus.

¶ **In multis vetustis capitulis hoc conjunctum est superiori: atque in eo referuntur verba B. Augustini hinc inde collecta. potissimum ex libro de bono conjugali, cap. 8. 9. & 11. quem etiam librum citat Ivo, & Magister.**

C. XII. ¶ Mirus est secundum naturam coire, quam contra naturam delinquere.

Item Ambrosius in libro de Patriarchis, lib. 1. de Abraham, c. 6.

Offerebat a. sanctus Loth filiarum pudorem. Nam et si illa quoque flagitiosa impuritas erat, tamen minus erat secundum naturam coire, quam adversus naturam delinquere. Præferat domus suæ verecundia, hospitalem gratiam, etiam apud barbaras gentes inviolabilem.

C. XIII. ¶ Graviora sunt flagitia, quæ contra naturam probantur.

Item Augustinus confessionum, lib. 3. c. 8.

Flagitia b, quæ sunt contra naturam, ubique & semper detestanda, atq; puniendâ sunt: qualia Sodomitarum fuerunt. Quæ si omnes gentes facerent, eodem criminis reatu divina lege tenerentur: quæ non sic fecit homines, ut se illo uteretur modo. Violatur quippe ipsa societas, quæ cum Deo nobis esse debet, cum eadem natura, cujus ipse auctor est, libidinis perversitate polluitur.

C. XIV. ¶ Turpior & flagitiosior est usus contra naturam, quam fornicationis vel adulterii.

Item contra Iovinianum, lib. 1.

Vsus c. naturalis & licitus est in conjugio, sicut illicitus in adulterio. Contra naturam verò semper illicitus, & proculdubio flagitiosior atq; turpior: quem sanctus Apostolus d. & in feminis, & in masculis arguebat, damnabiliores volens intelligi, quam si in usu naturali vel adulterando, vel fornicando peccarent.

¶ **Capitulum hoc neque in libro de bono conjugali, (quem contra Iovinianum se scripsisse B. Augustinus lib. 7. retrahit. cap. 22. profiteatur) neque in libro contra Iulianum, quorum quintonum citat Ivo, est inventum. De his tamen flagitiis agitur lib. 2. de nuptiis & concupiscentia, c. 19. & 20.**

C. XV. ¶ Omnis immunda pollutio, fornicatio est, licet varia sint peccata fornicationis.

Item Isidorus lib. 2. de summo bono, c. 39.

Non solum de commissa fornicatione peccatum regnat in homine, sed, si adhuc delectetur, atque animum teneat, proculdubio regnat. Fornicatio carnis, adulterium: fornicatio animæ, idolorum est servitus. Est autem & spiritalis fornicatio, de qua e Dominus ait: f [Qui viderit mulierem ad concupiscendum eam, jam moechatus est eam in corde suo.] omnis immunda pollutio, fornicatio dicitur, quamvis quisq; diversa turpitudinis voluptate prostituatur. Ex delectatione enim fornicandi varia gignuntur flagitia, quibus & regnum Dei clauditur, & homo à Deo separatur. ¶ Inter cætera septem vitia vitium g. fornicationis.

a Ivo p. 9. c. 111. Gen. 19. b Ivo p. 9. c. 105. c Ivo p. 9. c. 106. d Rom. 1. e Secundum quod. f Matt. 5. g alii, fornicatio maxime est scelus.

996

o, præ-
on du-
au re-
cau-
vrum
non li-
posteri-
it: (ex-
mitit)
miferi,
lineu-
ominus
ti. Sed
formet
libro de
in Apo-
in con-
natio, 7.
Domi-
capit-
g. 1. & 2.
formet-
lan
o rece-
dimi-
tupna
ad
postoli-
que di-
ant, ut
ad par-
ze
facile
is exce-
er susti-
duerit,
on part.
cap. 111.
adach. 19.
10. cap. 11.
7. Sent. 4.
nt. 4. 110
sentiam

maximum scelus est: quia per carnis immunditiam templum Dei violat, & tollens membrum Christi facit membrum meretricis. Sunt tamen quaedam, quae sicut animalia absque ulla discretione, indefinenter libidini seruiunt: quas ego nec mutis pecoribus comparaverim. Pecora enim cum conceperint, ultra non indulgent maribus copiam sui.

¶ Sunt autem] Haec non sunt inventa apud Isidorum: sed apud Origenem, hom. 5. ad e. 19. Gen. & similia apud B. Hieronymum in e. 3. epistola ad Ephesios.

C. XVI. ¶ Adulterium secundum in penis obtinet locum, Item ex epistola i. Clementis ad Iacobum.

Quid a in omnibus peccatis adulterio gravius? Secundum namque in penis obtinet locum: quoniam quidem primum illi habent, qui abertant à Deo, etiam si sobrie vixerint.

¶ Locum huic ex epistola Clementis citat Nicolaus I. in epistola orationibus Archiepiscopi & Episcopi in regno Lotharii, qua incipit, Optaremus: & extat Roma in bibliotheca monasterii Dominianorum.

Hic auctoritatis eius evidentissime monstratur, quod quicumque causa fornicationis uxorem suam dimiserit, aliam illa uxore ducere non poterit: & si duxerit, reus adulterii erit. ¶ Hu ita respondetur. Ha auctoritate de eis loquuntur, quorum continentiam carnali infirmitas non impedit, vel de his, qui praestantem causam desiderii, aliorum conjunctione se reddiderint indigni.

C. XVII.

Unde Ambrosius super 1. epist. Pauli ad Corinthios, ad cap. 7.

VXor b à viro non discedat, nisi causa fornicationis: quod si discesserit, aut maneat innupta, aut reconcilietur viro suo: & vir similiter non dimittat uxorem. Ideo non subdit de viro, quod de uxore praemisit, quia viro licet ducere aliam.

¶ In eo Ambrosii loco pluribus verbis haec res exponitur: sed contrariam sententiam asserit B. Ambrosius libr. 1. de Abraham, cap. 4. & 7. quod refertur sup. ead. qu. 4. nemo. & in comment. ad cap. 16. Lucae, 10. ca. 1. Libri octavi, cuius pars refertur infra 33. qu. 2. an, quod.

C. XVIII. ¶ Licet ducere aliam viro, cui sua ob infirmitatem corpori debitum reddere non valet.

Item Gregorius III. Benifacio Episcopo, epist. 4.

Quod e proposuisti, si mulier infirmitate correpta non valuerit debitum viro reddere, quid ejus faciat jugalis: bonum esset, si sic permaneret, ut abstinentiae vacaret: sed quia hoc magnorum est, ille, qui se non poterit continere, nubat magis: non tamen subsidii operem subtrahat ab illa, quam infirmitas praepedit, non detestabilis culpa excludit.

¶ Epistola, ex qua capitulum hoc acceptum est, impressa extat tomo 3. conciliorum, & manuscripta in bibliotheca monasterii Dominianorum: & qua citantur infra 33. q. 1. e. quod autem. & c. sequente, videntur esse hujus Gregorii III.

Sed d illud Ambrosii à falsatoribus dicitur inferuum. Illud Gregorii sacri canonibus, imò Evangelica & Apostolica doctrina penitus invenitur ad versum. Quidam vero sententiam Ambrosii servare cupientes, non de qualibet fornicatione illud arbitrantur intelligi, ut ob quamlibet fornicationem vir licite dimittat uxorem, & uxore dimissa aliam ducat, sed de incestuosa tantum fornicatione intelligi: cum uxor videlicet alicujus, patri & filio, fratri & avunculo viri sui, vel alicui similibus se conspiciantem publice tradiderit. Haec autem, quia viri suo se illicitam reddidit

a Sentent. distict. 21. lvo part. 8. c. 99. Patm. l. 2. c. 21. b Sentent. 4. distict. 35. 1. Corinth. 7. Glossa ordin. ad eum locum. c lvo part. 8. cap. 78. Palmorm. lib. 6. c. 112. d Sentent. 4. distict. 35. Glossa ordin. 1. Corinth. 7.

in perpetuum, dum per copulam consanguinitatis per primam vel tertium gradum transiit affinitas a, licite dimittitur, & ea uxore super ducitur alia. Hic si qui contentat non magis viro quam mulieri licitum esse, si vir absque eodem modo fornicetur, sicut virum ab Ambrosio appellatum non fecit, sed a viro virtute: mulierem quoque nominatam sentiat non sexu corporis, sed mollitia mentis. Sed quia nulla auctoritate permittitur, ut uxore uxore alia super ducatur, intelligitur illud Ambrosii in supra dicto genere fornicationis: non tamen, quod uxore dimissa, aliam ducere possit: sed post mortem fornicarii vel fornicariae (quorum uterque, ut supra dictum est, à corruptione luxuria mulier appellatur,) ille, qui à fornicatione mundus est, vir, vel mulier alii copulari possunt: adulteri autem, si super vixerint, nullo modo alii copulari poterunt.

C. XIX. ¶ Licet cum conjugum non negetur illi, cuius uxor cum suo fratre dormierit.

Sic & illud intelligitur, quod in capitulo eadem concilii legitur.

Quadam b cum fratre viri sui dormivit: decretum est, ut adulterii nunquam conjugio copulerentur: illi verò, cuius uxor stuprata est, licita conjugia non negentur.

¶ Simile legitur lib. 3. Capitularium, cap. 19.

C. XX. ¶ Divorquantur, & nunquam conjugio copulerentur, qui quodlibet in se a subreptorum admiserint.

Sic & illud Moguntinensis concilii intelligitur.

Si e quis viduam uxorem duxerit, & postea cum filia sua fornicatus fuerit, seu cum duabus sororibus, aut si qua cum duobus fratribus, seu cum patre & filio, si quis relictam fratris, si quis neprem, aut novercam, aut nurum, aut confobrinam, aut filiam avunculi, aut ejus relictam, aut privignam polluerit, eos disjungit, & ulterius nunquam in conjugio copulari praecipimus.

¶ Sensus hujus capituli efficitur in concilio primo Moguntino, c. 36. & 2. sub Rabano, c. 29. & lib. 3. Capitul. c. 101. ubi eadem plerag. eadem verba habentur.

C. XXI. ¶ Sororem uxoris polluent, neutram habere valet. Item.

Qui dormierit e cum duabus sororibus, & una ex illis antea uxor fuerit, neutram ex ipsis habeat: nec ipsi adulteri in conjugio copulerentur.

C. XXII. ¶ Causa adulterii uxorem reliquens continentiam servet.

Item illud Gregorii.

Hi verò f, qui uxores suas in adulterio deprehendunt, non licebit nec eum, nec eam, aliam uxorem accipere, vel alium virum, quamdiu ambo vivunt. Si autem adultera mortua fuerit, vir ejus, si vult, nubat, tantum in Domino: adultera verò nunquam, etiam si mortuus fuerit vir ejus: omnibus tamen diebus vitae suae acriter poenitentiae lamenta persolvat.

C. XXIII. ¶ Neutram habeat, qui sororem uxoris polluit.

Item ex decreto Zachariae Papae.

Concubuit si e cum sorore uxoris tuae? si fecisti, neutram habeas: & si illa quae uxor tua fuerit, concilia sceleris non fuit, si se continere non vult, nubat in Domino cui velit. Tu autem & adultera sine spe conjugii permaneat: & quamdiu vixerit, juxta praecceptum sacerdotis poenitentiam agite.

a al. Affinitatis. b 1. Capitul. cap. 101. c Barob. lib. 11. cap. 9. lvo part. 9. cap. 71. & 77. Pann. lib. 6. cap. 121. d In concilio Vormaciensi, cap. 63. e Sent. 4. distict. 34. Barob. lib. 7. c. 3. lvo part. 9. cap. 69. f Sent. 4. distict. 34. Polyg. l. 6. tit. 4. g Sent. 1. distict. Barob. l. 19. c. 3. fol. 273.

C. XXIV.

